

PROSVETNI DELAVEC

Nekaj misli ob verifikaciji gimnazij

V zadnjih dneh decembra 1961 je Ljudska skupščina LR Slovenije sprejela resolucijo o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu in v njej določila, kaj je treba izvesti za uveljavitev tako imenovane »reformirane« gimnazije. Lansko leto so Svet za šolstvo LRS, Zavod za napredek šolstva LRS, Zavodi za prosvetno pedagoško službo in vse gimnazije v Sloveniji obširno obravnavali številne probleme in na mnogih sestankih ter razgovorih skušali dati na vsa zastavljena vprašanja, kar najbolj točne odgovore. Po letu in pol dela je republiški sekretariat za šolstvo SRS 26. junija 1963 izdal odločbo o verifikaciji gimnazij, v septembru mesecu pa so vse gimnazije prejele odločbe o verifikaciji oziroma o pogojih, ki jih mora izpolniti pogojno verifikirana gimnazija.

Odločba republiškega sekretariata za šolstvo o verifikaciji gimnazij, preseneča s podatkom, da si od 27 gimnazij, kolikor jih je v Sloveniji, bilo verifikiranih le 11, 16 gimnazij pa ima pogojno verifikacijo. Kje so glavni problemi in pomanjkljivosti, da celotno gimnazije v Ljubljani, Mariboru in Celju niso bile verifikirane? Kakšne so zahteve, ki jih morajo izpolniti gimnazije in njihovi ustanovitelji, da bodo vse gimnazije v Sloveniji verifikirane? Pomanjkljivosti, težave in problemi reformiranih gimnazij so tolikšni, da je o njih razpravljal tudi prosvetni kulturni zbor skupščine SRS, ki je v skladu z ustavnimi določili sprejel priporočilo občinskih skupščinam, organom družbenega samoupravljanja gimnazij, zavodom za prosvetno pedagoško službo ter republiškem sekretariatu za šolstvo SRS.

Večina gimnazij v Sloveniji ima težave in probleme pri sestavi predmetnika in učnih načrtov, ustrezni izobrazbi učnega kadra in zasedbi delovnih učnih mest, pri organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela, v pomanjkanju finančnih sredstev, v materialnih pogojih dela, neurejenih kabinetih in učilnicah, v pomanjkljivih zbirkah učil in pomanjkanju sodobnih učnih pripomočkov, zlasti magnetofonov, diaporojektorjev, kinoprojektorjev, televizorjev, gramofonov, itd.

Dosedaj zbrani podatki o reševanju obsežne problematike gimnazij kažejo dokaj pestro lestvico prizadevanj, zainteresiranosti in prizadetosti organov družbenega samoupravljanja, učiteljskih zborov in ustanoviteljev gimnazij — občinskih skupščin in njihovih svetov za šolstvo. V splošnem lahko trdimo, da so šole v razvoju najdalj tiste gimnazije, za katere so pokazali občinski organi največ zanimanja in jih sprejeli kot institucijo, brez katere si ne morejo predstavljati uspešnega razvoja komune kot celote. Te gimnazije so dejansko dobile svoje mesto v družbenem življenju komune in si zagotovile podporo za nadaljnje načrte in razvoj. Med temi gimnazijami najbolj izstopa gimnazija na Ravnanah, ki daje najbolj otipljiv zglede, kako se lahko uspešno rešujejo včasih skoro nerešljivi problemi.

Predmetniki in učni načrti vseh gimnazij so si zelo podobni in v glavnem enaki napolnili s sestavo predmetnika in minimalnemu obsegu snovi za gimnazijske učne načrte, kar je sprejel Svet za šolstvo v začetku leta 1962. Le redki učiteljski kolektivi so skušali v učne načrte vnesti nekaj svojega, specifičnega za okolje, v katerem delajo, to pa zlasti zato, ker se je proces reformiranja šole dobro začel. Številni učiteljski kolektivi so na raznih aktivih in seminarjih opozorili na manjše in večje napake, pomanjkljivosti in težave pri izvajanju učnega programa posameznih predmetov. Bogate izkušnje, ki so jih dobili v enem letu po novih programih in učnih načrtih za 1. razred, jim bodo služile zlasti pri sestavljanju učnih načrtov za šolsko leto 1963-64. Še neozarano ledino pa predstavljajo praktična znanja, s katerimi bodo začele gimnazije v šolskem letu 1964-65 in za katere šole nimajo ustreznega učnega kadra.

Večina predmetnikov tudi ne zajema vseh vzgojno-izobraževalnih dejavnosti, ki jih nakazuje resolucija o vlogi in nalogah gimnazije, zlasti prostovoljnih dejavnosti in aktivnosti dijakov. Del krivde zato nosijo tudi ustanovitelji, ki še vedno menijo, da je osnovna dejavnost šole samo učna ura, učiteljeva obveznost in delovna norma po 22 ur tedenskega pouka v razredu. Občinske skupščine in skladi za šolstvo bodo morali v bodoče zagotoviti sredstva za »razširjeno« osnovno dejavnost, ker si brez tega ne moremo predstavljati reformirane gimnazije.

Ustrezni učni kader imajo v glavnem gimnazije v močnejših centrih in mestih. Vendar manjkajo skoro povsod profesorji za kemijo, matematiko, fiziko in filozofijo. Prav za te predmete, pa tudi za druge, bo treba v bodoče zagotoviti ustrezen učni kader in šolam omogočiti, da vodijo samostojno politiko štipendiranja in iskanja kadrov tudi iz vrst svojih maturantov — dobrih dijakov, ki bi se že po nekaj letih študija lahko vrnili v svoj domači kraj in na svojo šolo. Težke kadrovske probleme imajo zlasti v Brežicah, Kopru, Idriji, Novem mestu in Ptujju, najtežje pa je stanje v Stični, kjer je za vse predmete na razpolago le 7 učnih moči, ki morajo poleg predmeta, za katerega so usposobljene, poučevati še vrsto drugih. Posebno vprašanje je še honorarna obremenitev učnega osebja, ki je na nekaterih šolah prevelika in onemogoča kvaliteto učnovzgojnega dela.

Problemi, ki najbolj izstopajo, pa so materialno-finančne značaja. Številne gimnazije so brez

kabinetov, laboratorijev, šolskih delavnic in telovadnic ter potrebnih učil. Nekateri ustanovitelji se v zadnjem času za to namenili večja finančna sredstva. Izdelali so programe in določili čas, v katerem bodo mogli uresničiti nov vzgojno-izobraževalni program. Tu izstopajo zlasti manjša mesta in kraji kot so Brežice, Črnomelj, Postojna, Idrija, Nova Gorica in še nekateri, medtem ko glavna središča kot Ljubljana, Maribor, Celje še niso v zadostni meri prisluhnila potrebam gimnazij. Vsekakor pa bo treba zlasti v novih proračunskih skladov za šolstvo v letu 1964 zagotoviti namenska sredstva za laboratorije za fiziko, kemijo, biologijo in tuje jezike, za delavnice, knjižnice, za ustrezno opremo, učila in učne pripomočke. V nasprotnem primeru se namreč lahko zgodi, da gimnazija, ki bo imela praktično samo učilnico, ne bo dobila potrebne verifikacije.

Občinske skupščine bodo morale pomagati tudi pri organizaciji tehničnega pouka z delom v proizvodnji in organizaciji praktičnih znanj, ker je prav za to področje dela najmanj razumevanja, zlasti pri delovnih organizacijah. Poleg tega mnoge gimnazije nimajo izdelanih načel in oblik tehnične vzgoje na gimnazijah, ki je sedaj še najbolj podobna osnovnošolskemu učnemu načrtu.

Verifikacija gimnazij je tako pokazala na vrsto perečih problemov, ki jih bomo morali s skupnimi močmi in naporom rešiti tako, da v začetku šolskega leta 1965-66 ne bo gimnazije, ki verifikacije ne bo dobila.

Branko Božič

Ustanovljeno je Društvo za pomoč mentalno nezadostno razvitim osebam

Zadnji dan meseca septembra je bil ustanovni občni zbor Društva za pomoč mentalno nezadostno razvitim osebam SRS. Vrzel in potreba po specifični družbeni organizaciji, ki naj bi pomagala omrežju specializiranih ustanov, službam in organom oblasti pri reševanju vprašanj razvojno prizadete mladine, se je najbolj jasno pokazala na samem ustanovnem občnem zboru, na katerem je čez 200 delegatov — predstavnikov staršev duševno prizadetih oseb, zdravstvenopedagoških, psihiatričnih, psiholoških, pediatričnih, socialnih in družbeno-političnih delavcev — enodušno manifestirali misli in ideje, ki so obsežne v pravilih in programu novoustanovljenega društva. Ugotovitev univerzitetnega profesorja medicinske fakultete dr. Borštarnarja v diskusiji, da je društvo ustanovljeno ob dvajseti uri, je prevečala vse prisotne na ustanovnem občnem zboru.

Številčno in po svojih specifičnih problemih presegajo duševno nezadostno razvite osebe vse ostale kategorije prizadetih s trajnimi fizičnimi in čustvenimi motnjami. Posebne učnovzgojne ustanove, socialne službe in deloma tudi naša zakonodaja po svojih močeh rešujejo problematiko mentalno prizadetih, vendar pa še ne v taki meri in v takem obsegu, kot to narekuje dejanski položaj.

Zakon o posebnem šolstvu obvezuje vse učljive mentalno nezadostno razvite osebe šolanja v posebnih šolah. Zaradi še ne dokončno izvedene kategorizacije duševno prizadete mladine in drugih okoliščin pa je bilo zajetih v šolskem letu 1961/62 le 1732 učencev, kar znaša le del učencev, ki so obvezni posebnega šolanja. Pri tem pa niti najbolj organizirane in številčno najmočnejše posebne šole nimajo tistih pogojev, ki so za uspešno rehabilitacijo in rehabilitacijo nujno potrebni.

Nič še ni poskrbljeno za sistematično rehabilitacijo težje prizadetih primerov, ki jih je po verjetnostnem računu okoli 2000, in katere je pri določenih pogojih praviloma mogoče socializirati ter privaditi k preprostim produktivnim dejavnostim, kakor to dokazujejo tvevstna prizadevanja v nekaterih evropskih in izvenevropskih državah. Prav tako ni poskrbljeno za prizadeto mladino v predšolski dobi in vendar je prav tej mladini predšolska rehabilitacija neobhodno potrebna, saj je conditio sine qua non celokupnega rehabilitacijskega procesa.

Če je z zakonom vsaj deloma urejeno in v praksi izvedeno vprašanje rehabilitacije učljivih mentalno prizadetih oseb v dobi šolske obveznosti, smo pa v pogledu profesionalne orientacije in poklicnega izobraževanja te mladine še vedno na mrtvi točki. In vendar je vse prizadevanje v predšolski in šolski dobi le priprava za življenje, za čim uspešnejšo in produktivnejšo vključitev mladoletnika v družbeno in gospodarsko življenje. Danes je že močno uveljavljen pojem in z njim zahteva popolne rehabilitacije in rehabilitacije, kar pomeni poleg predšolske in šolske rehabilitacije tudi predprofesionalni trening in profesionalno usposabljanje.

Pri nas je absolvent posebne osnovne šole prepuščen staršem in ustanovam, kjer se je do tedaj rehabilitiral, in to prav tedaj, ko bi potreboval največ družbene pomoči. Nezadostna zainteresiranost vseh družbenih in gospodarskih činiteljev pri izbiranju profesije ter zaposlitve ima za posledico, da velik del absolventov posebne osnovne šole ni postavljen na tisto delovno mesto, ki najbolj ustreza njegovim psihofizičnim sposobnostim, ampak je prepuščen stihijnosti.

Analiza zbranega gradiva o profesionalni orientaciji in zaposlitvi absolventov posebnih šol kaže, da se večina teh želi izučiti v določenih profesijah, da pa pri tem nastopajo največkrat nepremagljive težave. Do nedavnega je v tem pogledu še nekako šlo, ko je bilo občutnejše pomanjkanje delovne sile in ko so bile šole v gospodarstvu (vajeniške šole) ter šole s praktičnim poukom (industrijske šole) še manj zahtevne.

V kvalitativno spremenjenem gospodarskem položaju in njemu ustreznem šolanju se je pa situacija v pogledu izučevanja bistveno spremenila.

Samo dejstvo, da se je kljub vsem težavam in pomanjkljivostim v preteklosti, kakor kaže analiza dokumentarnega gradiva, osposobil okrog 14% mladincev po osnovnošolski rehabilitaciji za kvalificirane delavce, okrog 24% za priučene delavce in da se je več kot 33% pozitivno uveljavilo na raznih delovnih mestih kot pomožni delavci, dovolj zgovorno govori, da se že danes večina absolventov teh šol, kljub vsem pomanjkljivostim, uspešno vključuje v naše družbeno-ekonomsko življenje. Na ta način vračajo družbi svoj dolg, ki ga je ta dala v času njihove rehabilitacije. To vse pa velja seveda za preteklost. Na današnji stopnji razvoja in že omenjeni kvalitetni spremenjeni gospodarski situaciji, ki terja zahtevnejše kadre, je pa položaj teh absolventov v zvezi s profesionalno orientacijo veliko resnejši. Zato pa ne more ostati reševanje teženj, da se posebne šole razvijejo v popolne zavode za rehabilitacijo, omejeno samo na ožek krog neposredno prizadetih, ampak mora postati splošna družbena zadeva. Družbeni skupnosti ne more biti vseeno, kako se ta mladina profesionalno orientira, kako in kje se usposablja za svoj bodoči poklic.

Prav v tem ima bodoče društvo svojo ogromno nalogo, saj bo njegova skrb varovati pravice prizadetih in sodelovati pri vseh stremeljenjih, ki naj zagotovijo duševno prizadetim osebam možnosti popolne rehabilitacije, ustrezne zaposlitve ter zagotoviti enakovreden položaj v naši družbeni skupnosti, huje prizadetim pa dati tako nego in varstvo, ki ustreza načelom socialistične družbe.

M. Mencej

OBVESTILO

Ob tednu otroka 1962 je bil objavljen razpis natečaja za obdelavo teme »Družbeno pedagoška vrednost organiziranega prostega časa otrok«. Zaradi obsežnih raziskav, ki jih zahteva razpisna tema, podaljšujemo — na predlog udeležencev natečaja — razpisni rok do 25. V. 1964.

Pogoji razpisa ostanejo nespremenjeni.

V Ljubljani, 3. oktobra 1963.

Zveza prijateljev mladine Slovenije
Sekretariat za šolstvo SR Slovenije
Zveza pedagoških društev Slovenije

Vpisovanje ljudskega posojila v delovnih kolektivih (tovarna TOS)

Dvojna pomoč prosvetnih delavcev ob vpisovanju ljudskega posojila

Med desetstisoči naših občanov, ki so doslej podpisali obveznice ljudskega posojila za obnovo in izgradnjo Skopja, je tudi mnogo prosvetnih delavcev. Le-ti niso prispevali le precejšnjih vsot, temveč so v mnogih krajih Slovenije pomagali tudi vpisnim podkomisijam pri delu na terenu.

Kot v vseh večjih dosedanjih akcijah se je učiteljstvo tudi v tej lepo izkazalo — posebno tisto, ki poučuje na podeželju. Tako so v Sentjurju pri Celju izkoristili t. im. »ravnateljev dan« za to, da je večina učiteljev pomagala vpisnim podkomisijam, ki so obiskovale kmete, obrtnike in druge vpisnike; zato ni čudno, da so v tej občini že v štirih dneh skoraj zaključili z vpisovanjem posojila. Dan, ko je učiteljstvo šentjurske občine pomagalo pri vpisovanju posojila, je bil deževen, toda kljub temu so vztrajali na terenu pozno v noč in tako uspešno opravili svoje delo. Šentjurski primer je zgleden, čeprav je bilo še nekaj takih akcij tudi drugod po Sloveniji.

V celjskem okraju, v katerem je okoli 200 šol (na katerih poučuje blizu 1500 prosvetnih delavcev), so se najbolj izkazali prosvetni delavci celjske občine. Tako je npr. gimnazija v Celju prispevala povprečno po 18 tisoč din na vpisnika, učiteljske po 11.200, osnovna šola v Šmartnem po 16 tisoč din, osnovna šola v

Dobrni po 12 tisoč din na vpisnika itd.

Podobno je bilo tudi v ostalih okrajih — ljubljanskem, mariborskem in koprskem. V Ljubljani na primer je filozofska fakulteta vpisala nad 2,2 milijona posojila, pravna fakulteta nad 1,1 milijona, ekonomska nekaj nad 1,8 milijona, fakulteta za naravoslovje in tehnologijo blizu 3,5 milijonov, biotehnična fakulteta 5,2 milijona itd. Prosvetni delavci osnovne šole »Majde Vrhovnik« so vplačali že 620.000 din posojila, ljubljanski zavod za glasbeno in baletno izobraževanje 849.000, II. gimnazija v Ljubljani 821.000 din, osnovna šola Prežihovega Voranca 451.000 din itd.

Nova naselja v Skopju naglo rastejo. Zima je pred vrati, zato je treba pohiteti z delom, da se bodo čimprej preselili izpod sotorov v montažne hišice.

To vemo: nepremagljiva stihija je uničila nad tisoč življenj — da ne govorimo, kolikšna je bila materialna škoda! V Skopju je bilo pred potre-

so 33 osnovnošolskih zgradb — zdaj je uporabna samo še ena. Štirinajst zgradb je potres uničil, 11 jih je teže poškodoval, 10 pa laže. Pravijo, da bo potrebnih precej sredstev, da bodo obnovili ta poslopja. Od 23 zgradb, v katerih so bile šole druge stopnje, jih je uničenih 11, nepoškodovani sta ostali le dve, medtem ko jih je deset potrebnih večjih ali manjših popravil. V mnogih šolah so uničeni vsi kabineti, laboratoriji, delavnice in učila.

Podobna usoda je doletela tudi visoko šolstvo. Stavbo višje pedagoške akademije je potres porušil, medtem ko so stavbe filozofske, pravne in ekonomske fakultete tako poškodovane, da jih bodo morali podreti. Uničena so tudi poslopja narodne knjižnice, univerzitetne knjižnice, zgodovinskega in arheološkega muzeja itd.

Bolnic ni. Hoteli so neuporabni, paralizirane so institucije, namenjene gospodarstvu in obrti, uničena so stanovanja itd.

Millijarde in milijarde bo potrebovalo Skopje, da bo spet takšno, kot je bilo, da bo zaceljena njegova in naša rana.

Zato vpisujemo posojilo in delež prosvetnih delavcev v tej skupni akciji prav gotovo ni majhen.

M. K.

Dr. JOŽE POTRČ

V ponedeljek so na ljubljanskem pokopališču slovesno pokopali smrtno ostanke člana izvršnega komiteja CK ZKS Slovenije, člana ZKJ, znanega družbenega delavca dr. Jožeta Potrča. Sredi neumornega dela ga je srčna kap izrgala iz naše sredine in nas s tem osiromašila za izredno pošteno osebnost, prizadevano in premočrno osebnost — eno tistih, ki dajejo s svojo srčno krvjo in vsemi umskimi sposobnostmi pečat svojih dob.

Kolen pred 60 leti v vasi Vitarovci pri Ptujju je šel študirat medicino v Zagreb. Ze tam se je vključil v delo marksističnega kluba in postal član KPJ. Spoznal je poblize marksistični svetovni nazor in se zaradi njegove veličine zanj tako ogrel, da mu je posvetil vse svoje življenje. Kot aktivnega revolucionarja in borca za lepši, humanejši svet so ga oblasti v predvojni Jugoslaviji preganjale in večkrat zaprle. Na odgovornih partijskih položajih je pomagal vzgojiti vrsto revolucionarjev, ki so postali pomembni borec za pravice delovnega ljudstva, za socializem.

V svesti si velike naloge, ki stojijo pred proletariatom, je začel med ljudstvom širiti delavsko kmečke liste in proletarsko literaturo. Vedel je, da se mora armada zatiranja in tlačnih dobro oborožiti s komunistično idejo, če hoče zmagati v neenakem boju s kapitalistič-

nimi zatiralci. Pri Svobodi v Ptujju je širil politično obzorje med delavci in utiral pot »Ljudski pravici«. Kmalu se je znašel v zaporu in nato v koncentracijskem taborišču v Medjuričju. Po napadu na Jugoslavijo ga srečamo med prvimi protostovoljci jugoslovanske vojske, nato pa je z drugimi rojaki delil usodo vojnega ujetnika vsa huda leta vojne.

Po vrnitvi v osvobodeno domovino je postal minister za prosveto Slovenije (1947), od 1950 je bil predsednik republiškega sveta za zdravstvo in socialno politiko; 1952-1954 je bil član izvršnega sveta Slovenije, 1946-1954 republiški ljudski poslanec, 1953-1963 pa poslanec zvezne skupščine v ptujskem volilnem okolišju. Vse do smrti je opravljal tudi dolžnost člana CK ZKS in CK ZKJ; bil je član glavnega odbora SZDL Slovenije in predsednik društva OZN za Slovenijo ter nosilec številnih odlikovanj.

Vzroja socialističnega človeka, socialistična etika je bila poslednja leta poglavna naloga dr. Potrča. Vedel je, da bo šele druga zmaga — zmaga socialistične etike v ljudeh prinesla krono socialističnim revolucijam po vsem svetu in pravo blagostanje brez zatiranja in vojn.

Njegov svetli lik človeka-borca bo ostal zgled še mnogim generacijam.

Pripravljajo se spremembe zaključnega izpita na gimnazijah in na šolah za izobraževanje učiteljev

Štiri leta nazaj se opravljajo zaključni izpiti na gimnazijah in na šolah za izobraževanje učiteljev po navodilih sveta za šolstvo SRS. Zaključni izpiti po teh navodilih obsega domačo nalogo iz učnovzgojnih področij, ki jih vsebuje predmetnik in učni načrt, pismeno nalogo pred izpitnim odborom in pa ustni izpit pred izpitno komisijo. Pismena naloga v materinem jeziku naj sega na širša področja družbenega življenja, gospodarstva, kulture in znanosti. Na ustnem izpitu obrazloži učencev svojo domačo nalogo in odgovarja na vprašanja pregledovalcev domače naloge.

Namen teh sprememb v opravljanju zaključnih izpitov je bil tedaj ta, da bi odpravili nekatere pomanjkljivosti stare maturre. Le-ta je bila predvsem merilo za znanje in zelo obsežne učne snovi, nikakor pa ni dajala slike stvarne usposobljenosti kandidata za samostojno intelektualno delo.

Štiriletne izkušnje opravljanja zaključnih izpitov na gimnazijah in na šolah, ki vzgajajo učiteljski kader, dajejo vedno več povoda za razprave o tem, da bi bilo treba te zaključne izpite dopolniti in razširiti z nekaterimi predmeti. Do takih ugotovitev je prišel tudi republiški sekretariat za šolstvo in to na osnovi poročil predsednikov izpitnih odborov na zaključnih izpiti in pa zavodov za prosvetno pedagoško službo.

Ceprav ne moremo mimo prednosti, ki jih je prinesla v opravljanje zaključnih izpitov nova oblika preizkušanja učencevega znanja, pa so opazne tudi nekatere pomanjkljivosti, katerim se bomo morali v bodoče izogniti. Ni dvoma, da je prednost novega zaključnega izpita pred staro maturo v tem, da omogoča učencu poglobljeno obdelavo snovi posameznih predmetov ali področij — v skladu z njegovimi interesnimi težnjami. Samostojna obdelava domače naloge naj bi navajala učenca na samostojnost, ga silila v razumsko dojetje snovi, s tem utrjevala sposobnost izražanja, hkrati pa mu omogočala, da se podrobneje seznanj s tisto snovjo, ki jo bo potreboval pri nadaljnjem študiju. Prav pri domačih nalogah pa so morale izpitne komisije vsa ta leta ugotavljati, da učenci slabo poznajo osnovne metode samostojnega dela in da ne znajo kritično uporabljati strokovne literature. Naše šole jih niso znale usposobiti, da bi napravili domačo nalogo tako, kakor bi ustrezalo zastavljenim smotrom. Domače naloge so po večini kompilacije, niso zasnovane na lastnem opazovanju, anketiranju in obdelavi statističnega gradiva. Analiza zaključnih izpitov sploh, posebej pa še domače in pismene naloge, je pokazala, da šepa jezikovna kultura kandidatov. Besedni zaklad je skromen, izražanje okorno... Sedanja koncepcija zaključnih izpitov je res omogočila, da so posamezni sposobni in prizadevni učenci dosegli izredno lepe rezultate — z originalnostjo svojega dela, zrelim presojanjem, stilom ipd. Hkrati pa moramo ugotavljati — tako iz pisarnih nalog, kakor tudi iz ustnega izpita

—, da večina kandidatov sicer pozna v šoli predelano snov, manjka pa jim poglobljeno znanje, širša razgledanost in pa samostojnost. Sama obrazložitev domače naloge ne daje dovolj možnosti za presojo znanja učencev; z njo predvsem ni mogoče preveriti kandidatove splošne razgledanosti, ki si jo je pridobil v času gimnazijskega šolanja. S takim ustnim izpitom tudi ni mogoče dobiti obrisa kandidatove idejne razgledanosti.

S tem so našteje nekatere pomanjkljivosti zaključnega izpita. (Seveda so tesno s temi slabostmi povezane tudi težave pri končnem ocenjevanju učencev.) V kratkem bi lahko re-

didati, ki bi si izbrali za domačo nalogo terno iz slovenskega jezika s književnostjo, iz matematike ali tujega jezika in obrazložili domačo nalogo pri ustnem izpitu iz ustreznega predmeta, bi opravljali še ustni izpit iz predmeta, ki si ga sami izberejo.

Na šolah za izobraževanje učiteljev pa bi zaključni izpit obsegal pismeni in ustni izpit slovenskega jezika s književnostjo, pismeni in ustni izpit iz pedagoško-psihološke skupine predmetov in pa domačo nalogo iz izbranega učnega predmeta, obrazložitev domače naloge in ustni izpit iz predmeta, iz katerega je naloga. Temo naloge naj bi učenci izbrali iz pedagoško-psihološke skupine

predmetov, ali pa iz družbeno-jezikovnega oziroma naravosloveno-matematičnega predmetnega področja. Tisti, ki bi izbrali domačo nalogo iz slovenskega jezika ali iz pedagoško-psihološke skupine predmetov, bi obrazložili domačo nalogo pri ustnem izpitu iz ustreznega področja, razen tega bi pa morali opraviti še ustni izpit iz predmeta, ki bi si ga izbrali.

Zaključni izpiti na gimnazijah in na šolah, ki pripravljajo učiteljski kader, bodo v letošnjem šolskem letu učenci že opravljali po novem; vendar je končna oblika tega izpita še v razpravi pri naših najvišjih šolskih organih.

V MAKEDONJI GIMNAZIJE NAMESTO UČITELJSKIH

Skupščina SR Makedonije je na sejah republiškega sveta ter prosvetno kulturnega zbora razpravljala o vprašanju učiteljskega kadra na osnovnih šolah. Ti skupščinski organi so ugotovili, da je vse več kadra za nižje razrede osnovnih šol (razen za šole s šiptarskim učnim jezikom), slabše pa je z učiteljskim kadrom za predmetni pouk.

Pri delu večine učiteljev so ugotovili razne slabosti, ki so posledice niske ravni izobrazbe učiteljskega kadra na učiteljskih in učiteljskih paralelah po gimnazijah. Zato je skupščina menila, da je treba sprejeti dotedajni način šolanja učiteljev in predavateljev za osnovno šolo. Prihodnje bodo šolali učno osebo za razredni in predmetni pouk le pedagoških akademijah (v Skopju in Štipu). Predlagali so tudi, naj se vsi razredi učiteljskih — razen zaključnih — preusmerijo na gimnazijski program. To velja tudi za vzporedne učiteljske oddelke na gimnazijah.

V kratkem nameravajo proučiti še vprašanje nadaljnega dela učiteljskega šiptarskim učnim jezikom »Zef Ljubo Marko« glede na to, da lahko samo to učiteljske zagotovi kader za šole s šiptarskim učnim jezikom.

Skupščina je zahtevala od prosvetnih organov, da pripravijo do marca 1964 poročilo o stanju in problemih učnega kadra ter da dotlej prouče možnosti in pripravijo predloge za morebitno ustanovitev še ene pedagoške akademije v tej republiki.

V RAZREDU NAJMANJ 32 UČENCEV

Zaradi pomanjkanja prostora v šolah druge stopnje v SR Bosni in Hercegovini ter povečanega števila učencev osnovnih šol, ki se žele vpisati v šole druge stopnje, so predstavniki republiškega sekretariata za prosveto in ustreznih okrajnih služb sporazumno sprejeli ukrepe, ki bodo omogočili, da se bo lahko v gimnazije in strokovne šole vpisalo več učencev.

Sklidili so, da naj bo minimalno število učencev gimnazij in ekonomskih šol v enem oddelku šestintrideset, v ostalih šolah druge stopnje (tehničnih itd.) pa ne bi smelo biti v razredu manj kot 32 učencev.

NOV UČNI PROGRAM ZA SRBSKE ŠOLE

Zavod za osnovno izobraževanje in izobraževanje učiteljev je izvedel (na osnovi lanskoletne odločbe Sveta za prosveto SR Srbije) revizijo učnega načrta in programa za osnovno šolo. Strukturne spremembe so opravili skoraj v vseh predmetih in v razporeditvi gradiva, predvidena za posamezne razrede. Te spremembe so rezultat opazovanj dosedanjih izkušenj učiteljev pri realizaciji prejšnjega programa. Med predmeti je posebej posvečena večja pozornost organizaciji telesne vzgoje in praktičnemu delu z učenci. V novem učnem načrtu so posebej poudarjene vzgojne naloge.

Ob novem programu so izdelali in objavili tudi podrobnejše metodne napotke in pojasnila o načrtu vsakega predmeta posebej, in sicer po razredih.

Med prosvetnimi delavci SR Srbije vlada za ta program izredno zanimanje, saj so ga v knjižnicah takoj razprodali. Zdjaj pripravljajo že njegovo drugo izdajo.

SKRAJŠAN UČNI PROGRAM ZA SKOPSKE UČENCE

Ker za vse učence, ki bodo nadaljevali šolanje v Skopju, ne bo pravočasno dovolj šolskega prostora, je prosvetno kulturni zbor Skupščine SR Makedonije predlagal prosvetnim organom, naj prouče možnosti za skrajšanje učnih načrtov in programov v nekaterih šolah ter da naj izdajo odlok o paljanju prihodnjega šolskega leta.

V zvezi s tem so že izdelali predpise o spremembi načina opravljanja strokovnih izpitov. Tako bodo učenci skopskih gimnazij pri zaključnem izpitu (septembra in januarja) polagali le pismeni del iz učenega jezika, ustni izpit (brez domačega dela) pa iz enega od predmetov, ki ga bodo izbrali — razen predvojske vzgoje. Na učiteljsku bo sestavljen izpit iz makedonskega jezika ter ustreza izpita iz pedagoške skupine predmetov in specialnosti. Podobni pogoji so tudi za opravljanje izpita v strokovnih šolah.

KAKŠEN JE ODNOS UČENCEV STROKOVNIH ŠOL DO UČENJA?

Jugoslovanski zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj predvideva, da v svojem letošnjem načrtu dela, med drugim, tudi proučevanje odnosa učencev strokovnih šol do učenja in dela. V zvezi s tem so že lani začeli s pripravami in sicer tako, da so pri določenem številu učencev srednjih šol pričeli čimtelje, ki vplivajo na njihov odnos do dela in učenja. Končali so tudi s predhodnimi raziskavami na štirinajstih strokovnih šolah (ustno ter z anketo).

Letos, ko bodo nadaljevali z delom, bodo proučevali socialno stanje učencev v razredu, njihove splošne sposobnosti, nagajenje k učenju, odnose do šolanja, raven aspiracije, sistem vrednosti ter osnovne dimenzije osebnosti. To nalogo bodo opravili s testi, ki jih

Iz drugih republik ...

bodo vnaprej pripravili, ter z intervjuji, med delom pa se bo zavod povezal z dijaškimi in mladinskimi organizacijami. Pri tem proučevanjih bo sodeloval tudi določen krog kličničnih in šolskih psihologov ter strokovnjakov za socialno psihologijo.

...in iz tujine

SOVJETSE SOLE IN UČNI NAČRTI

V učnem načrtu za osemletke je humanistična skupina predmetov (materinski jezik, književnost, zgodovina, ustava ZSSR, tuji jeziki, glasbena vzgoja, risanje) zastopana s 43,2% od vseh ur, prihodnje znanosti in matematika (fizika, kemija, matematika, biologija, fizikalna geografija, industrijsko risanje) s 35,1%, vse oblike praktičnega pouka s 15,2% ter telesna vzgoja s 6,5%.

V učnem načrtu za srednje šole je razmerje predmetov seveda drugačno: 30 odstotkov vseh ur je določeno za humanistične znanosti (književnost, zgodovina, sociologijo, gospodarsko geografijo, tuje jezike), 33,3% za splošne tehnične panoge, teoretični in praktični pouk, za proizvodnjo in proizvodno delo; 5 odstotkov ur pa za telesno vzgojo. Po učnem načrtu imajo večerne srednje šole po 20 ur na teden. Od tega je odmerjeno 15 ur za predmete splošne izobrazbe, dve uri za strokovno izpopolnjevanje, 3 ure pa za konsultacije.

SOLANJE MLADIH DELAVCEV V ZDA

V ZDA je prepuščeno šolanje mladih delavcev pobudi lokalnih industrij. Uprava podjetja financira šolanje učenca (plačuje kvalificirane delavca za praktični pouk, nadzornika, ki pregleda kakovost učencevega dela — učencu pa daje plačo ves čas, dokler se šola).

Teoretični pouk organizirajo ponavadi zvečer v strokovnih šolah, ki jih financirajo iz javnih skladov. Kandidati, ki obiskujejo te tečaje, morajo imeti osnovno in srednjo izobrazbo (skupno 12 let šole). Šolanje traja v večini primerov od treh do petih let, za nekatere poklice pa zadostuje tudi samo dvoletno. Pri organizaciji šolanja sodeluje poleg delodajalcev in delavcev tudi zvezna vlada.

Naš Ciril petdesetletnik

V naslovu nisem mogel napisati drugače, kajti Ciril Rus, ki je nedavno obhajal petdesetletnico, je res naš, to se pravi vsaj toliko prosvetni delavec kot pravnik.

Razmišljal sem že, odkod ta njegova zavzetost za šolstvo, za vzgojo in izobraževanje, pa sem našel odgovor v njegovi priručnici do kulture in še posebej literature in glasbe. Kdor ima srečo, da ga najde v pravem razpoloženju, lahko spozna, da pozna ta pravnik in zna celo na pamet — upam, da ne bo užaljen — prav toliko iz leposlovja in glasbenih stvaritev kot pa zakonskih paragrafov.

Da bi začel, kot se spodobi, ob taki priložnosti, z njegovim življenjepisom in zaslugami, se mi zdi vendarle še prezgodaj.

Zato naj le omenim, da je bil član ustanovnega plenuma OF interniran, partizan, po osvoboditvi pa na odgovornih mestih, od koder je prijel pri prosveto in se v njej zakoreninil kot pravi strokovnjak in predavatelj.

Dovolil dragi Ciril, da ti ob tem življenjskem mejniku v imenu vseh prijateljev in znancev, ki jih med prosvetnimi delavci ni malo, želimo, da bi ostal tak, kot si, tj. zdrav, veder, odkrit in svet za vse, kar je napredno, lepo in humano.

S. M. Željam se pridružuje tudi uredniški odbor Prosvetnega delavca, ki želi svojemu pravemu svetovalcu še mnogo plodnih let!

Dijaška skupnost gimnazije v Skofji Loki in tamkajšnje kmetijsko posestvo imata že več let nenapisan dogovor, da nudita pomoč drug drugemu. Dijaki pomagajo posestvu pri pospravljanju krompirja, ko je potreba po delovni sili največja, kmetijsko posestvo pa priskoči na pomoč s finančnimi sredstvi, zlasti, ko dijaki pripravljajo zaključno va uritetno ekskurzijo. Takšno sodelovanje med šolo in posestvom je tudi važen sestavni del delovne vzgoje mladine. (Foto: Valentin Pivk)

Sto let mariborskega učiteljskega

Ta mesec bodo proslavili v Mariboru stoletnico učiteljskega, ki je imelo v boju za obstanek slovenskega življa na spodnjem Stajerskem pomembno vlogo. Pred dobri 200 leti tu še ni bilo primerno izobraženih učiteljev. Prve šole na našem podeželu so zrastle v župniščih, kjer so poučevali otroke mežnarji in organisti.

Na mariborski »Glavni šoli« (ki je bila nekakšna vzorna ljudska šola) so šele 1802 uvedli trimesečne tečaje za vzgojo organistov in učiteljev podeželskih šol. 1850 so trimesečne tečaje razširili na enoletne. Prvi enoletni preparandni tečaj je bil v Mariboru od 4. novembra 1850 do 26. julija 1851, v njegovem okviru pa so poučevali 34 predmetov, med katerimi je bila obvezna slovenščina. Prav zavoljo tega so obiskovali ta tečaj skoraj sami Slovenci.

Do konca 1860 je absolviralo te tečaje 177 učiteljev. Leto kasneje je namestništvo v Gradcu odredilo, naj se dotedanji tečaji spremenijo v popolno dvoletno učiteljske. Le-to naj bi uvedli po predpisih tedanjega statuta za učiteljskega v Avstriji) že v šol. letu 1861/62. Cerkevni krogi, posebno pa podeželski župniki, so zavlačevali ustanovitev učiteljskega, kajti učiteljski poklic bi postal tako tudi pri nas samostojen — neodvisen od mežnarske in organistovske službe.

Dvoletno učiteljske so odprli šele v šol. letu 1862/63 in tedaj so preparandisti letnika 1861/62 vstopili v drugi letnik, novinci pa v prvega.

Prvi maturanti, ki so končali mariborsko dvoletno učiteljske, so bili: Mihael Nerat, Andrej Rotner, Franc Suen, Josip Poljanec, Ivan Ornik, Anton Remšnik in Franc Dvoršak. Od 1863. leta do konca prve svetovne vojne je absolviralo mariborsko učiteljske 1248 absolventov.

Po 1920 je bilo mariborsko učiteljske poslovenjeno, nato pa združeno s javnim ženskim učiteljskem. Od tedaj pa do 1941 je končalo to učiteljske 978 absolventov, po drugi svetovni vojni pa, ko smo potrebovali veliko število učiteljske kadra, je prišlo z mariborskega učiteljske (od 1948 do 1962. leta) 1236 učiteljev.

Z novim šolskim zakonom iz leta 1896 je bilo mariborsko učiteljske proglašeno za učiteljske z nemškimi učnimi jezikom, čeprav

Stevan Filipović

Petnajstega septembra je v Prosvetnem inštitutu življenje Stevan Filipović, svetnik v jugoslovanskem zavodu za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj. Njegovo ime je dobro znano v naših prosvetnih in šolskih krogih, saj je S. Filipović neustrašno sodeloval na številnih pedagoških sestankih, konferencah, seminarjih in občnih zborih.

Pokojni Stevan Filipović se je rodil 1906 v siromašni kmečki družini v Banatu. Po končanem učiteljsku v Vrhu je absolviral beografsko filozofsko fakulteto. Že v prvem času svojega prosvetnega dela je pokazal S. Filipović izredno aktivnost. Učiteljeval je po makedonskih in srbskih vaseh, med volno pa je bil kot vojni učitelj aktivno sodelavec narodnoosvobodilnega gibanja.

S. Filipović je bil po drugi svetovni vojni eden izmed ustanoviteljev sindikata prosvetnih delavcev ter pedagoškega društva Srbije. Delal je na vodilnih položajih v mnogih prosvetnih ustanovah AP Vojvodine, v prosvetnem ministristvu itd.

Kaj je z novo osemletko v Štorah?

Ze več kot štiri leta čakajo v Štorah pri Celju na novo šolsko poslopje. — Potrebovali bi ga, — je povedal upravitelj šolske osemletke Milan Straus, — kajti staro poslopje je provizorijsko nista več primerna za pouk. Imamo nad 600 učencev, učitne pa je premalo ... Občinski sklad za šolstvo v Celju je (1961.) prosil Železarno v Štorah, naj bi prispevala 90 milijonov investicij, in se obvezal, da bo od tega prispeval 45 milijonov za gradnjo novega šolskega poslopja v Štorah. Tako je povedal glavni direktor železarne Tugomir Voša in pristavil, da je železarna dostaj že plačala 68 milijonov. — Začeli smo z rekonstrukcijo, vendar bi bili pripravljeno — v okviru svojih možnosti — prispevati še del materialnih sredstev za gradnjo te šole. — je dejal.

V Štorah so kmetje že pred dvema letoma zbrali 100 kubnih metrov rezanega lesa (v vrednosti nad milijon din). Prebivalci pa so zbrali tudi materialna sredstva in sklenili, da bodo pri gradnji šole pomagali s prostovoljnimi delom (v skupni vrednosti 1,6 milijona).

Ze pred štirimili leti so se na zborih volivcev v Štorah pogovarjali o tem, da bi potrebovali novo šolsko poslopje. Osnovno šolo v Štorah je obiskovalo v šol. letu 1945/46 je 193 učencev, leta 1958 pa je postala popolna osemletka. V letošnjem šolskem letu jo obiskuje nekaj nad 600 učencev iz trinajstih naselij; otroci so nprani v osmih učilnicah. Ko bo končana rekonstrukcija, bo železarna potrebovala 1000 novih delavcev — vendar za zdaj še ni jasno, kje bodo gradili zanje stanovanja (v Štorah ali v Celju).

Izdelali smo analizo šolskega šolskega okolišča, ki je pokazala, da je dejala referentka za šolstvo celjske občinske skupščine Anica Jureš. — Podatki pričajo, da so zaznamovali Štorah v zadnjem času več odselitve prebivalstva kot priselitve, zato je vprašanje, ali je gradnja nove šole nujna — čeprav je potrebna. Mnogo bolj kritično je stanje šolskega prostora v Celju, kjer smo zgradili v povojnem času le tri nove šole. Tehnična šola, ki smo jo ustanovili, nima materialnih pogojev, zato je vpraša-

nje, ali bo sploh verificirana. — Tov. Jureševa je dejala, da bo treba že prihodnje leto zgraditi novo šolsko poslopje v Celju.

Toda obljuba sklada? — Vsi soglasajo (občinska skupščina, občinski odbor SZDL v Celju, ref. za šolstvo idr.), da Štore potrebujejo novo šolo — toda zataknilo je pri lokaciji. Gre namreč za to, da so v Štorah ukinili zaidalni okoliš, ker je to plinsko področje. Novo naselje Lipa nad Štorami, kjer je bila predvidena tudi gradnja nove šole, je ostalo nezaključeno. Praviijo, da tudi tam, kjer je staro poslopje, ne bi bila primerna lokacija, ker je močvirnat teren. Tudi predlog, da bi stalo novo šolsko poslopje med Štorami in Teharji, se ni proučen.

Rešitev bo treba najti. Čudno je pa vendarle: ponavadi je tako, da v knjižnem kraju radi novo šolo, imajo sredstva. — Štorsi primer je obraten: avreditva so (ne vsa, a tista, ki bi jih bilo še treba odmeriti, ne bi obremenjevala občinskega sklada za šolstvo), problem pa je lokacija.

Menimo pa: če so bile obljube, jih je treba izpolniti.

Izkušnje in opažanja

Nekaj o pouku violine

Pedagoško prakso tega predmeta skušamo nasloniti na zdrave, trdne in enotne temelje; zato nikakor ne moremo mimo ugotovitev raznih znanosti, ki zadnja desetletja mečejo novo luč na vprašanja sodobne violinske tehnike. Ne moremo mimo teorij, ki so odkrile »skrivnosti« pomameznih virtuozov in ki kažejo postopke, ki so najzanesljivejši in tudi najkrajši za dosego določenih ciljev. Knjige in publikacije, ki to obravnavajo, pa je pri nas težko dobiti. Nihče ne skrbi za njihove prevode, ki bi bili zlasti najmlajši pedagoški generaciji nujno potrebni. Drugod se jih pedagogi že vrsto let uspešno poslužujejo in dosega-jo tudi temu primerne uspehe. Zato imamo še vedno — brez prave potrebe — dokaj deljena mnenja o pravilnem gibanju obeh rok, o drugih tehničnih proble-mih; enotnosti in celo v natančnih in neizpodbitnih teoretičnih razlagah violinske intonacije, ki je doživela že lepo število sedaj je potrebna vsaj tista enotnost, ki jo vzdržuje naša najvišja usta-nova — Akademija za glasbo.

Res je, da se profesorji neradi spuščajo v teoretično obravnavo omenjenih problemov, prav tako pa je jasno, da si moramo mladi pedagoški delavci ustvariti so-dobnejši in enotnejši odnos do teh problemov, ki lahko ob nar-pačnih teoretičnih prepričanjih, ki so pri nas še zelo razširjena, povzročijo težko popravljivo škodo.

Kot podobno pomanjkljivost moramo oceniti pomanjkanje so-dobne mladinske instruktivne li-terature, ki ji posvečajo tako skladatelji starejše kot mlajše generacije premajhno pozornost. Prav tako so pomanjkljivi tudi izbori študijskega etudnega ma-teriala s kratko tehnično razlago in učence še vedno obremenju-jejo številne ovire tako pri na-kupu različnih etudnih zvezkov, kakor tudi pri samem študiju — marsikdaj nepotrebnih — etud, ki jih igrajo pač zato, ker so v zvezkih natisnjene. Čas je že,

da nas s tovrstnim potrebnim materialom oskrbe društva pe-dagogov, pedagoški centri ali pe-dagoški svetovalci.

Zdi se, da je pereč še en problem: ureditev študija na Akade-miji za glasbo sami. Kljub temu, da vzgaja ta naš najvišji zavod največ instrumentalistov — or-kestrašev in pedagogov — ter najmanj solistov, pa nimamo pe-dagoškega oddelka oziroma mu je namenil po novem študijskem načrtu samo prvo študijsko stop-njo. Akademija posveča tako naj-več pozornosti ravni igranja na prestopnih in zaključnih izpitih, premalo pa reševanju praktične problematike, s katero se sreču-je tako glasbenik — orkestraš, kot glasbeni pedagog, in ki po-meni realno znanje, ki ga človek obdrži ves čas prakse v poklicu. Zato imamo opravka z nespretni-mi lokovanji in nerodnimi prst-nimi redi tako v orkestrskih kakor po glasbenih šolah, kar pomeni, da študenti niso mogli razviti lastnih sposobnosti za reševanje teh problemov. Splošna praksa je, da študent prepisuje od pro-fesorja oznake za lok in prstni red, redko pa pride do analiz ali celo načrtnega reševanja teh problemov, kar bi bilo za poznej-še delo v poklicu gotovo pomemb-nejše kot trenutno obvladanje programa. Prstni red in lok nista samo tehnični problem, ampak predvsem problem muzikalnega izraza. V pedagoško prakso od-hajajo tako študenti brez za-dostnih priprav za delo z učenci, kar seveda ni priporočljivo, saj lahko napravijo mnogo več škode kot koristi, če nudijo pre-malo tovrstnega znanja. Tudi ka-dar gre za nadarjenega učenca, ki se mu odpira solistična per-spektiva, lahko napreduje le iz tehničnih in muzikalnih osnov, ki jih dobi v elementarni šoli; ta mu pa pri slabi vzgoji lahko prepreči pravilen razvoj. Znano je, da se pedagoški uspehi na tem področju ne vežejo nujno tudi na izrazito kvalitetno soli-slično igranje, ki zahteva pač drugače dispozicije. To je doka-zala že vrsta odličnih pedagogov, ki so ob manjšem tehničnem znan-ju dosegali enake ali celo večje uspehe kot njihovi tovariši vir-tuozi.

Zato menim, da je tu po-novo napačno usmerjena prak-sa, ki še vedno vzgaja premalo po načelu: »postani sam svoj učitelj«, in preveč po načelu: »za-igraj to — pa boš diplomiral! S tem je namreč močno zmanjša-

na možnost, da se bo pedagog tudi sam dalje razvijal in dose-gel visoko raven svojega igranja prav v lastni pedagoški praksi. Prav tako pa s takšnim ravnaj-njem prepuščamo vzgojo dobrih pedagoških kadrov slučaju in po-zabljam, da bodo mladi sčasoma povsem nadomestili starejše pe-dagoge.

H koncu naj dodam še to: mnogo več za vsakega pedagoga nujno potrebnega optimizma bo prenašal na mladino vzgojitelj, ki bo lahko dosegel enakovred-no kvalifikacijo kot solisti. Tu je moralno mnogo važnejši proble-m, kot se zdi tistim, ki danes urejajo glasbeno šolstvo.

Ce bi bil ta študij reformiran tako, da bi bila po zaključku stu-dija na prvi stopnji predvidena preorientacija bodisi v pedago-ško bodisi v solistično smer, bi bila odveč bojazen, da bi bil najvišji pedagoški oddelek pre-natran, saj bi moral nujno po-stavljati pred študenta enako težke, čeprav drugačne pogoje! Sele tedaj bi imel tudi zaključek po prvi stopnji res pravi pomen, kajti v oba oddelka druge ali celo tretje stopnje bi se vpisovali sa-mo študentje z docela premišlje-no usmeritvijo.

Miroslav Kalaš

Otroško veselje v gledališču

PROSLAVE - VZGOJNO SREDSTVO

Kadar razmišljam o proslavah, ki smo jih imeli v zadnjera času pri nas, z veseljem ugotavljam, da so precej boljše, kot so bile nekdanj. Tako smo npr. proslavljali dan pionirske organizacije z zborovanji pionirjev in s sreča-njem z makedonskimi pionirji. Zal pa še vedno prevladujejo proslave, ki so si podobne iz leta v leto. Začno se s tradicionalnim govorom učitelja — ob katerem se šolarji dolgočasijo, ker je ponava-di pretežak zanje — nato pa se zvrste tri recitacije, kakšen pri-zorček, nastop pevskega zbora — proslava pa je zaključena s »Hej Slovani«.

Takih proslav seveda ne sme-mo povsem podcenjevati. Upošte-

vati moramo, da je program zelo težko prilagoditi učencem vseh razredov, kar velja posebej za govornika: govor, prilagojen učencem višjih razredov, bo dolgoča-sil nižješolcem in obratno.

Slabost naših proslav ni le v tem, da se pojavljajo vsako leto iste recitacije; število nastopajo-čih je namreč omejeno. Ne bi smeli pozabljati, da se ob takih prilikah radi uveljavljajo poseb-no mlajši učenci.

Menim, da bi se lahko ognili tradicionalnim proslavam na več načinov. Popostrili bi lahko vsaj praznovanje 29. novembra, pa 22. decembra, 8. februarja in 8. mar-ca. Odgovornost za pripravo pro-slave naj bi prevzel vsak razred-

nik — ne le trije učitelji, kakor je bilo doslej v navadi. Razred naj bi pripravili in okrasili za proslavo učenci sami, k prazno-vanju pa lahko povabijo tudi star-še. Naučijo naj se nekaj recita-cij, skupnih nastopov in pesmi, uvodno beseda o prazniku pa naj bi spregovorila »tovarišica«. Po-sebej bi morali paziti, da ima pri proslavi vsakdo svoj delež — ne pa le najboljši in najbolj nadar-jeni učenci.

Takšno proslavo lahko organi-ziramo tudi drugače: ob posame-znih praznikih organizirajmo iz-le-te, športna tekmovanja, koncert pionirskega pevskega zbora ali oddajo »Pokaži, kaj znaš«. Če nam je uspelo pripraviti daljšo mla-

dinsko igro — mar ni to že dovolj za proslavo? Nikakor ne bo na-pak, če bomo na primer ob 29. no-vembu spregovorili nekaj besed o tem prazniku le med poukom, potem pa bomo peljali otroke gledat primeren film.

Ne mislim, da so stare prosla-ve preživete, menim pa, da bi morali biti bolj iznajdljivi pri orga-nizaciji, kajti šolarji, ki poslušajo osem let enake (ali zelo podobne) proslave, postanejo nehoti malo-dušni in v višjih razredih tudi ne marajo več sami nastopati.

Prav gotovo so lahko proslave močno vzgojno sredstvo, seveda če jim bomo posvetili več časa in pozornosti.

Tone Partljič

NA GIMNAZIJAH PREMALO TELOVADNIC

Eden glavnih problemov pri pouku telesne vzgoje je pomanj-kanje primernih prostorov: telo-vadnice in igrišča. S to težavo se srečujejo skoraj na vseh gim-nazijah. V Škofji Loki na primer gostuje gimnazija v telovad-nici Partizana, drugje imajo spet premajhne telovadnice, medtem ko gimnazija v Sentvidu ter ljubljanska II. gimnazija sploh nimata pogojev za pouk telesne vzgoje, ker sta brez igrišč in telovadnic. Če so pogoji takšni, je razumljivo, da predavatelji te-le-sne vzgoje ne morejo realizirati vseh nalog iz zahtevnega učnega načrta. Seveda pa bi mor-al predavatelj sam spreminjati delovne pogoje. Tako so v Tr-bovljah, na Jesenicah, pa tudi v Škofji Loki dijaki in predavatelji telesne vzgoje s prostovoljnimi delom sami zgradili igrišča. Takšen način dela lahko samo pohvalimo in obenem upamo, da se bodo tega lotili tudi drugod.

Zdaj ugotavljamo tudi to, da je učni načrt za gimnazije pre-obširen in prezahteven, zato je v sedanjih pogojih praktično ne-izvedljiv. V osnovnih šolah (od prvega do četrtega razreda) ni redne in sistematične telesne vzgoje, ali pa so zanjo skorajda

stavracijah ni na voljo dovolj ne-naročenih kosil, drugod pa so dela potikajo po mestu skupine učencev in dijakov, ki so si do-poldne ogledale Postojnsko jamo. Običajna oblika šolske ekskurzije je namreč takale.

Ker spomladi in jeseni, ko pri-haja največ šolskih ekskurzij, v Postojni v internatu ni primernih prenočišč, se napotijo učenci iz oddaljenih krajev — takih je naj-več — proti Postojni že prejšnji dan in prespijo noč v vlaku. Ne-prespani se nato dopoldne vklju-čijo v procesije, ki obiskujejo ja-mo ter se tam priključijo »jugo-slovanski« skupini. Njena veli-kost zavisi od letnih časov, šteje pa kdaj tudi do sto in več oseb. Jamski vodnik poda standardno razlago, enako za tiste odrasle, ki so prišli v jamo zaradi razvedri-la, kot za sedemletne in starejše učence, ki so jih sem pripeljali zato, da bi se nekaj naučili o kra-su in jamaš.

Po povratku iz jame nastane vprašanje kosila. V ljudskih re-

vobde, saj ima posebno drugi ta-ka ponazorila kraških pojavov, ki jih ni mogoče videti nikjer drug-je. Primerno urejeni kraški muzej pri vzhodu v Postojnsko jamo bi bila važna pridobitev tudi za ves kraški turizem, zakaj v njem bi uvidel marsikateri od 300.000 tu-ristov, ki letno obiščejo Postojn-sko jamo, da je v Sloveniji ogleda vredna še marsikatera druga in ne samo Postojnska jama. Ali ne bi lahko tudi prosvetne oblasti izrekle svoj glas za to, da se čim prej pedagoškim in sploh slovenskim turističnim ciljem primerno uredi stavba pri vzhodu v najbolj obiskovano jamo v Jugoslaviji, ki z restavracijo služi zdaj predvsem le petičnim tujcem?

Ivan Gams

10 številka lista »Društvena delatnost«

Ob reorganizaciji sindikatov je začel v Beogradu izhajati štiri-najstodnevnik »Društvene delat-nosti«, list sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije. V desetih številkah, ki so doslej že izšle, je začel list prinašati najrazličnejše gradivo z vseh področij sindikata delavcev druž-benih dejavnosti: zdravstva, jav-ne uprave, sodstva, prosvete in kulture. Problematika posamez-nih delovnih področij je zajeta v člankih kolikor mogoče jedrnat, vendar se še vedno opaža ne-enotnost: šolstvo in sploh prosvetna vprašanja so zastopana še v manjši meri kot npr. zdravstvo, javna uprava ali umetniška de-javnost. Vendar prinaša list do-kaj koristnega gradiva, tako o načelih delitve dohodka v ustano-vah družbenih dejavnosti, o se-stavljanju statutih delovnih orga-nizacij, pravne nasvete itd.

Pred kratkim je sklicala re-dakcija Društvene delatnosti se-stanek urednikov republiknih prosvetnih sindikalnih listov z namenom, da bi poživili sodelova-nje med seboj. Uredništvo Dru-štvene delatnosti sprejema naro-čnike in dopise na naslov: Društvena delatnost, Beograd, Trg Marksa i Engelsa 5, poš. fah 756.

Obvestilo

1. Uprava »Prosvetnega de-lavca« obvešča vse nereдне na-ročnike, da jim bo prenehala po-siljati časopis.

2. Uprava poziva naročnike, ki kljub opominom še vedno niso poravnali naročnine za čas do 31. XII. 1962, naj to takoj store, da si prihranijo sitnosti in stroš-ške, ker bo sicer po sklepu izda-ništvskega sveta nepopravno naročnino sodno izterjala. Ta po-ziv naj velja za zadnji opomin.

3. Mnoge šole še vedno niso poravnale računov za objavo pr-vega in drugega razpisa. Uprava prosi šolska vodstva, naj ji takoj nakažejo sporočene zneske, ker bo sicer morala storiti ustrezne ukrepe.

4. Ker so na začetku šolskega leta nastale na številnih šolah večje osebne spremembe, prosi uprava vse poverjenike in bla-gajnike, naj ji pošljejo nove se-zname, da bodo lahko ti časopis redno prejimali.

Premalo načrtnega dela

0 telesni vzgoji na gimnazijah v ljubljanskem okraju

Na gimnazijah v ljubljanskem okraju poučujejo telesno vzgojo večinoma učitelji z višjo in vi-soko izobrazbo, tako da smo s kadrom lahko zadovoljni — ne da tudi s kvaliteto pouka. Pri mladih učiteljih, ki so pred krat-kim končali šolanje na VSTK v Ljubljani, je precejšnja razlika med stari in novim načinom dela. Resda so dosegli določen napredek v metodiki podajanja učne snovi, pa tudi večjo aktiv-nost učencev, in tudi vaje so bolj dognane in učinkovitejše itd. Kljub temu se ponuja vtis, da si predavatelji pri svojem de-lu ne postavljajo nekih smotrov, ali pa vsaj premalo mislijo tu-di na to.

Velja namreč ugotovitev, da je pri pouku telesne vzgoje vse premalo načrtnega dela. Učitelji telesne vzgoje bi morali s svojim delom ovreči staro pojmovanje. Namreč to, da je telesna vzgo-ja le sredstvo za povečanje moči učencev, kajti v bistvu je pred-viden prispevek za oblikovanje mladega človeka v popolno oseb-

nost.

Vsaka ura telesne vzgoje mo-ra imeti določen namen. V njem okviru moramo reševati iz-obraževalne, vzgojne, zdravstve-no-higienske in druge naloge. Z njo lahko človeku že v zgodnji mladosti privzgojimo določen smisel za red in disciplino ter povečamo skrb za njegovo oseb-no higieno. Prvi in osnovni na-men telesne vzgoje je torej zdravstveno-higienski: vzgojiti zdrav, telesno sposoben in nor-malno razvit organizem mladega človeka. Pri tem moramo uporab-ljati vsa razpoložljiva sredstva (sonce, zrak in vodo) ter prilag-oditi vse vaje potrebam in ko-ristim dijakov. Ta vzgoja nudi učitelju tudi možnost, da vpliva na medsebojne odnose dijakov, jih vzgaja v tovarštvu in jih navaja na pravilen odnos dela, na načela samouravnavanja v šolskih športnih društvih ipd. Tako uveljavlja načelo vzgojno-sti.

Seveda pa ima telesna vzgo-ja tudi svoje izobraževalne naloge:

pri urah naučimo dijake mnogih spretnosti (pravilna hoja, igre z žogo, plavanje itd.) in jim sve-tujemo, kako najkoristneje izra-bijo prosti čas ter si pravilno razporedijo delo in počitek.

Ure telesne vzgoje naj bi bile za dijaka duševna in telesna sprostitve, zato morajo biti vedre in živahne ter naj prijetno vpli-vajo na življenje dijakov. Tako bo opravila telesna vzgoja tudi razvedrilno nalogo.

Vsaka ura telesne vzgoje mo-ra biti torej »zgrajena« iz ele-mentov, ki pomagajo pri uredni-čtvu smotrov, o katerih smo go-vorili. Seveda lahko damo pri posameznih urah enemu izmed smotrov prednost, vendar pa ne smemo pozabiti, da je telesna vzgoja sestavni del splošne vzgo-je, zato mora zadostiti vsem za-htevam. V praksi se žal redko srečamo z urami, ki bi združev-ale vse smotre. To je osnovna napaka naših učiteljev, ki jo je treba z zapolnjevanjem (predava-nja in seminarji) čimprej odpra-viti

nemogoči pogoji. Ni tudi dovolj strokovnih kadrov itd., tako da učenci, ki prihajajo v gimnazijo, nimajo kakšnega posebnega predznanja. Še slabše je seveda, če učitelji na gimnazijah tega ne upoštevajo: učni načrt enostavno preprišejo — ne da bi ga prilago-dili pogojem in potrebam dijakov. Srečamo se tudi s primeri, ko je učni načrt napisan, vendar ga učitelj ne spoštuje.

Učni načrt za šole II. stopnje predvideva od drugega razreda dalje izbirni program. Tak način dela zahteva dober strokovni ka-der ter ugodne materialne pogo-je. Menim pa, da bi bilo za zdaj lažje specializirati ure telesne vzgoje, kot so npr. sistematična vadba iger (trening košarke, od-bojke, vaje na orodju itd.). O tem bi morali naši strokovnjaki, ki so učni načrt sestavljali, vseka-kor razmisliti.

OČENJEVANJE: TOLIKO NA-CINOV, KOLIKOR UČITELJEV

O načinu ocenjevanja lahko rečemo le to, da je toliko nači-nov, kolikor je učiteljev... Kot smo rekli: dijaki pridejo v gim-nazijo različno usposobljeni, zato bi morali pri ocenjevanju v gim-naziji upoštevati tudi različne okoliščine, v katerih so se dijaki šolali.

Josip Besljič

TIM — revija pionirjev

Ni še dolgo tega, ko smo ugovarjali pomanjkanje slovenske prirodne tehnične literature tako za učitelje kot tudi za mladino. Načrte in pobude za nove zamisli smo iskali zlasti v ruskih, italijanskih in nemških publikacijah. Delno le je bilo moč izkoristiti »Robot« — prilogo revije Življenje in tehnika, v kateri so bili objavljene načrti za izdelavo raznih naprav. Revija Življenje in tehnika pove veliko predvsem učiteljem. Kljub prilogi »Robot«, ki je le mašila občutno vrzel po večji izbiri načrtov, nasvetov in novih zamisli, so si zlasti učitelji za tehnični pouk in fiziko želeli posebno revijo, ki bi objavljala tako gradivo.

Pomanjkanje tovrstnega učnega gradiva, primernih tehničnih delavnic in ustreznih priročnikov knjižnice je povzročilo mnogo kritik zainteresiranih vzgojnih delavcev in staršev. Z izidom revije »TIM« smo mnogo pridobili, kar lahko razberemo iz pisma učiteljev in

učencev uredništvu »TIM-a«. Revija se je v naših šolskih in klubskih tehničnih delavnicah že močno uveljavila.

Vezani prvi letnik revije »TIM« obsega 250 strani in vsebuje 127 načrtov in sestavkov za dejavnost učencev v skupinah mladih astronomov, biologov, maketarjev, modelarjev (avtomobilskih, brodarških, letalskih) in radioamaterjev. Za tiste učence, ki se še niso opredelili za eno izmed omenjenih skupin, je »TIM« objavil blizu trideset načrtov za izdelavo raznih sobnih iger. Pri svojem vzgojnem delu lahko uporabljajo revijo učitelji za razredni in tehnični pouk, za pouk fizike, kemije in biologije. Gradivo revije »TIM« je razdeljeno v rubrike za posamezna področja, od katerih je najbolj vabljiva rubrika »Timov načrt meseca«, ki omogoča mladim modelarjem možnost cenenejšega nakupa kompletnega materiala za gradnjo avtomobilskih, letalskih in brodarških modelov.

V letošnji prvi številki »TIM« se je pojavila nova rubrika — »Timova panorama« — ki poroča o zanimivostih iz znanstvenega in tehničnega ustvarjanja. V drugih, že običajnih rubrikah so objavljene sestavki in načrti pravokotnih in deltoidnih zmajev, klopota, električnega prekinjalca, alarmnega sistema za vrata in morebitne požare, naprave za elektriziranje, naprave za kemijske laboratorije, tekmovalnega jadralnega letala, malega električnega vrtnega strojčka, o tem, kako si pripravimo planktonske preparate. V rubriki »Timov načrt meseca« najdemo nov načrt: model traktorja s polizdelanim kompletom materiala za gradnjo.

Poleg objavljanja raznih načrtov se odpirajo nove možnosti v razširjenju bistvenih vrednot rubrike »Timov načrt meseca«. Vprašujemo se, čemu ne bi pripravili kompletov materiala zagotovili tudi za ustvaritev stalnih, nič manj zanimivih načrtov, ki jih objavlja »TIM«. Uspešnost dela bi bila zagotovljena že, če upoštevamo, da učenci hitreje izdelajo in spoznajo značilne funkcije raznih modelov in naprav. Tako prihranjen čas ob hitrejši gradnji omogoča učitelju in učencem temeljitejši razgovor o tehnološki materialov, iz katerih je izdelek, večje število tehnično-risarskih vaj in spoznanje resničnih objektov z vsemi dodatnimi funkcijami

Prispevki za »Timovo panorama« so primerne teme za pismene sestavke, v katerih se lahko izrazi razgibanost domišljije in mišljenja mnogih otrok. Hkrati pa prispevki iz »panorame« pomagajo pojasniti razne novosti v tehniki in znanosti. Pester izbor izdelkov objavljenih v »TIM-u« naravnost kliče po natečaju med mladimi tehniki. Mladim naročnikom »TIM-a« je omogočena raziskovalna dejavnost in zakaj ne bi o svojih odkritjih »TIM-u« tudi poročali? Nagrajevanje bi tako raziskovanje še bolj razširilo. V rubriki »TIM-ove pošte« pa bi poleg odgovorov na razna vprašanja lahko kaj več izvedeli tudi o delu mladih tehnikov in naravoslovcov. Izkušnje, ki bi se pri tem pokazale, bodo dragocene za vse. Seveda bomo morali otroke za to zainteresirati. »TIM« je tokrat, tu poskusil z natečajem za sestavljanje fotografije enega izmed industrijskih objektov. Umestno bi bilo mladim tehnikom zastaviti tudi kakšen poseben »neodkrit znanstven ali tehnični problem«, katerega rešitev bi zahtevala študij in minimalno prizadevanje za »odkritje« (npr.: »problem« odkrijejo v čitvi, ki ga »TIM« predlaga malim raziskovalcem).

Takšnih misli bi ob prebiranju in uporabi revije »TIM« lahko našli še precej. To pa pove, da je revija že postala naša in da jo lahko priporočimo tudi svojim prijateljem. Jože Dernovšek

STATUT PREŽIHOVE ZNAČKE S PRAVILNIKOM O PODELITVI

I.

1. PREŽIHOVA ZNAČKA se ustanavlja z namenom, da v mlademu rodu še posebej budi:

— smisel za poglobljeno, kritično branje dobrih sodobnih domačih literarnih del in s tem trajno ljubezen do lepe knjige, — sposobnost, da bo znal knjigo prav vrednotiti in jo izkoristiti za svojo notranjo rasto, — estetska in etična čustva, zlasti še ljubezen do socialistične domovine, do delovnih ljudi in privrženost njihovej boju za napredek.

2. Značka nosi ime po velikem slovenskem pisatelju — revolucionarju, rojaku Mežiške doline Prežihovem Vorancu.

3. Tekmovanje zajema mladi rod na solah I. in II. stopnje na področju občin Ravne na Koroškem, Dravograd, Radlje in Slovenj Gradec.

4. Pokroviteljstvo nad tekmovanjem je prevzel občinski ljudski odbor Ravne na Koroškem, ki obenem z drugimi občinskimi odbori zlasti skrbi za potrebna gnotna sredstva. Kot podporniki ustanove se lahko pridružijo tudi društva, družbene organizacije, založbe in drugi.

5. Organizacijsko vodi ustanovo osrednji odbor s sedežem na osnovni šoli Prevalje, ki se opira šol, na družbene organizacije in z enim članom mora biti v odbo-

društva. Člane osrednjega odbora volijo poverjeniki ustanove po solah, in to za dobo treh let. Vsaj na sodelovanje strokovnega aktivista, slavistov, pedagoške kolektive ru zastopana osnovna šola Prevalje, od koder je prišla pobuda za tekmovanje.

II.

A. Tekmovalne določbe

1. Tekmuje se v poznavanju izbranih sodobnih domačih književnih del in njih piscev.

2. Tekmovanje poteka v štirih starostnih stopnjah z ustreznimi izbiri del, zahtevnostjo poznavanja in različno barvo značke. Redna pridobitev značke neke stopnje ni vezana na posest značke prejšnje stopnje.

3. Književna dela za vsako stopnjo določi odbor ustanove ob sodelovanju slavističnega aktivista ali njegove komisije. Izbor ima načelno triletno veljavo in se izpopolnjuje s sodobnimi deli. V seznamu za vsako stopnjo mora biti vsaj en Prežihovo delo. Spisek izbranih del je priložen pravilniku.

4. Starostne stopnje in vrste značk so:

I. stopnja: učenci 3. — 5. r. osn. šole, bronasta značka;

II. stopnja: učenci 6. — 8. r. osn. šole, patinirana srebrna;

III. stopnja: učenci in dijaki I. in II. letnika šol II. stopnje, srebrna značka;

IV. stopnja: učenci in dijaki III. in IV. (V.) letnika šol II. stopnje, zlata značka.

5. Poleg rednih značk je še častna zlata značka, ki jo podeljuje odbor zaslužnim kulturnim delavcem ob obisku podelitvenih slovesnosti.

6. Tekmovanje organizira vsaka šola za svoje učence v skladu s pravilnikom. Tekmovanja so letna in se praviloma zaključijo na smrtni dan Prežihovega Voranca — 18. februarja.

7. Tekmovanja se lahko udeležijo vsaki učenci in osvoji značko svoje stopnje, če pokaže zadostno poznavanje predpisanih del in njih piscev po določbah pravilnika. Za nekatera dela so predvideni zapiski v tej obliki:

I. stopnja: kratka vsebina dela,

II. stopnja: kratka vsebina dela, misel dela, avtor,

III. stopnja: kratka vsebina, misel dela, oznaka osebe, avtor,

IV. stopnja: misel dela, oznaka osebe, avtor, jezik in slog.

Pri pesniških zbirkah se nauče tri poljubne pesmi.

8. Značko ene stopnje lahko osvoji učenec ali dijak samo enkrat. Posebno sposobni kandidati, ki že imajo značko svoje stopnje, se lahko izredno potegujejo za značko naslednje višje stopnje eno leto prej, o čemer odloča vsakokrat komisija.

B. Izvedba tekmovanja

1. Na začetku šolskega leta razpiše šolska vodstva s sodelovanjem poverjenika Prežihove značke na šoli (učitelja slovensčine) tekmovalne pogoje za osvojitve značke v skladu s pravilnikom.

2. Šolska vodstva in učiteljski zbori skrbijo za primerno propagando med učenci, za zadostno število in organizirano izposojanje potrebnih knjig ter vsestransko pomoč kandidatom.

3. Za preverjanje poznavanja in razumevanja književnih del in piscev so predvideni zapiski o njih in pogovor z izpraševalcem pred komisijo.

4. Komisije (eno ali več) določijo šolska vodstva in so tri- (1-3) ali petčlanske (1-5):

— predsednik — odbornik ali član DPM, starešina sveta, šol. odbora ali druge družbene organizacije v kraju;

— vodja pogovora — učitelj slovenskega jezika na šoli (razredni učitelj);

— član — odbornik ali član družbene organizacije;

— član — učitelj na šoli;

— član — predstavnik mladinske organizacije na šoli.

5. Na podružniških solah mora biti v komisiji poverjenik Prežihove značke matične šole.

6. Komisije razpišejo prijavitni rok in urede svoje delo tako, da lahko tekmovanje pravočasno končajo.

7. Za prijavo kandidata se šteje oddaja ustreznih zapiskov (na formatu A 4).

8. Zapiske pregleda komisija (učitelj slovenskega jezika, razredni učitelj), ki neustrezne zavrne ali sprejme po izločitvi.

9. Skušnje sprejetih kandidatov so po možnosti javne, pogovor na se opira zlasti na zapiske ter naj bo čimbolj sproščen in širok.

10. Kandidat, ki pokaže stopnji primerno zadostno poznavanje in razu-

mevanje predpisanih del in piscev, osvoji značko svoje stopnje z izkaznico.

11. O skušnjah vodi komisija zapisnik s temi podatki: datum skušnje, sestava komisije, podatki o kandidatih (ime, roj. podatki, razred, stopnja osvoboditve značke) in podpisi članov komisije.

12. Zapisnik se hranijo v šolskem arhivu, prav tako za dogovorjeno dobo zapisnik kandidatom.

13. O nosilcih Prežihove značke vodijo šole lične matične knjige s temeljnimi podatki. Osrednjemu odboru ja pošljejo v tednu po podelitvi poročilo s spiskom prejemnikov značke (po razredih in stopnjah).

14. Podelitev značk naj bo čimbolj slovesna in praviloma 18. februarja.

15. Mladi nosilci značke — prežihovci naj po možnosti obiščejo pisateljev kraj ali kako drugače postaje njegov spomin. Rezultate tekmovanja poskušamo objaviti v krajevnem časopisu in jih zlasti dostojno prikazimo v šolski kroniki.

FESTIVAL MLADINSKE REVJE KURIRČEK

R A Z P I S

Festival mladinske revije Kurirček v počastitev dneva JLA v Mariboru razpisuje pet prvih nagrad po 100.000 din in pet drugih nagrad po 80.000 din za naslednje vrste mladinske literature:

1. Za pesem, primerno za otroke do 10 let.

2. Za pesem, primerno za otroke do 14 let.

3. Za prozni sestavek, zgodbo, povest ali črtico, primerno za otroke do 10 let.

4. Za prozni sestavek, zgodbo, povest ali črtico, primerno za otroke do 14 let.

5. Za kratek skeč, oziroma otroški prizor.

Razpis obsega izključno sestavke s tematiko revolucije. Posebno so zaželeni sestavki s tematiko NOB.

Prozna sestavka in skeč naj ne presegata treh tipkanih strani s 30 do 35 vrsticami na eni strani. Za pesem ni omejitve.

Festival mladinske revije Kurirček v počastitev dneva JLA v Mariboru bo tradicionalen: letos se bo odvijal med 18. in 21. decembrom.

Obsegal bo nastop vidnih jugoslovanskih mladinskih piscev s pripadniki JLA v solah, v mladinskih ustanovah in organizacijah in v enotah JLA, nadalje delovni plemen piscev mladinske literature s tematiko revolucije in svečani akt podelitve nagrad. Pokroviteljstvo nad festivalom je prevzela mariborska garnizija, nagrade pa bo podelil predsednik festivalnega odbora generalni podpolkovnik Stane Potočar. Namen festivala je, počastiti dan JLA z literarnimi nastopi, manifestirati povezanost kulturnih ustvarjalcev in mladine z jugoslovansko ljudsko armado in vzpodbuditi pisce mladinske literature, da bodo ustvarjali kratke sestavke s tematiko revolucije in zlasti NOB, takšne sestavke, ki jih naš mladinski tisk najbolj pogreša.

Razpis je jugoslovanskega značaja in se ga lahko udeležijo sleherni državljani SFRJ. Razpis je javen in je treba poslati prispevke do vključno 1. decembra 1963 na naslov: »Festival mladinske revije Kurirček v počastitev dneva JLA v Mariboru«, Maistrova ulica 5. — Žirijska, ki jo bodo sestavljali zastopniki vseh jugoslovanskih republikanskih društev književnikov, bo upoštevala neobjavljena, kakor tudi letos objavljena, a še nagrajena dela z naslovom kraja objave.

Festival mladinske revije Kurirček v počastitev dneva JLA v Mariboru

POJASNILO!

Članek Filmska vzgoja — še vedno pastorek? sem poslal uredništvu Prosvetnega delavca pod naslovom »Ne odlašajmo s filmsko vzgojo«. V članku nisem mislil preveč tartati. Toda uredništvo je članek precej prekrilo, kot se to zgodi z vsami manjšimi (priznanimi) članki. Tako je na moje začudenje izšel članek tudi pod drugim (bolj pesimističnim) naslovom: »Filmska vzgoja še vedno pastorek?« in ne pod naslovom (ki je imel bolj signalni značaj za tiste šole, kjer se še filmske vzgoje niso lotili) »Ne odlašajmo s filmsko vzgojo!« Mogoče se je tudi zaradi naslova zdel tov. Podgornikovi članek bolj pesimističen. Sicer pa priznam, da takrat se nisem imel v rokah 11. števil. Ekranatovarišci Podgornikovi se zahvaljujem za odgovor in — priznati moram — prepričala me je. Tone Partičič

Stane Pejovnik

Zadnje nedeljo v septembru so se prosvetni delavci celjskega okraja poslovili od Staneta Pejovnika, prosvetnega svetovalca zavoda za prosvetno-pedagoško službo v Celju.

Zivljenska pot Staneta Pejovnika je bila kratka, saj je dočkal le 40 let, po opravljenem delu pa zelo razgiban in bogata.

Za učiteljski poklic se je odločil že v svojih zgodnjih mladeniških letih. Okupacija mu je preprečila redni študij. Po prihodu v partizane je že jeseni 1944 na svobojnem ozemlju v Zg. Savinjski dolini obiskoval pedagoški tečaj. Po osvojitvi je takoj stopil v prosvetni poklic, služboval v Zalcu, Preboldu, Galiciji in Sempetru. Kot šolnik je povsod razdal svoje bogato znanje. Bil je vzor delavnega, požrtvovalnega in iskrenega vzgojitelja mladine ter delovnega tovariša. Upraviteljske dolžnosti je vodil v Galiciji in Sempetru. Zaradi izrednih kvalitete, ki jih je pokazal pri svojem šolskem in družbenem delu, ga je zavod za prosvetno-pedagoško službo v Celju izbral za svojega stalnega sodelavca. Njegovo delovno področje je bilo pedagoško delo pri razvoju šolstva v žalski občini, kjer si je v kratkem času pridobil med učitelstvom izreden ugled. Povsod je svetoval in pomagal, znal je ceniti prizadevanja učiteljev pri težkem in odgovornem pedagoškem delu. Kljub napornemu poklicnemu delu je še vselej našel čas za strokovno izpopolnjevanje in izreden študij na VPS. Svoje sile je nesebično razdal tudi kot družbeni delavec in komunist.

Neozdravljiva bolezen ga je sredi največjih delovnih in življenjskih načrtov priklenila na bolniško posteljo in ga izrgala iz naših vrst. Kot lik naprednega prosvetnega in družbenega delavca ga bomo ohranili v trajnem spominu.

Praznovani 60-letnico mature

Pred časom smo praznovali nekdanji učiteljski-maturanti iz leta 1903 pomemben jubilej: 60-letnico mature ljubljanskega moškega učiteljskega tege spominskega sestanka smu se od nekdanjih 22 maturantov udeležili le štirje: Fran Dernovšek, Pavle Fiere, Drago Gregorc in Vinko Okoren.

Zbrani smo se pogovarjali o prvih službenih letih, ko smo se po opravljeni maturi razkropili po raznih krajih Slovenije. Spomnili smo se besed Frana Levca: »Najboljši abiturienti odhajajo na Stajersko.« Res smo odhajali tja, toda ne zaradi večje začetniške plače, temveč zato, da se izognemo kranjski liberalno-klirikalni politiki. Na Stajerskem smo lahko bili samo Slovenci — to pa je odobraval tudi Fran Levce.

Na jubilejnem sestanku smo se spominjali tudi naših ravnateljev Frana Hubada in Frana Levca ter nekaterih profesorjev in seveda tudi tovarišev. Žal nam je, da zaradi slabe vremena nismo mogli obiskati grobov tistih naših sošolcev, ki so pokopani v Ljubljani. F. P.

Bodoči strojni inženir? Morda...

Interpretacija poezije v osnovni šoli

V osnovni šoli je interpretacija leposlovnih del zelo potrebna, posebno pa še interpretacija poezije. Toda včasih ravno tu obnemoremo in ob razlagi kakih pesmi z učenci ne ustvarimo kontakta. Ure se razblinjajo, uspeh je kaj siromašen. Z episkimi pesmimi se gre, težje je z lirskimi. Lirska pesem deluje emocionalno in bi pravzaprav učence morala čustveno razgibati. Toda povedati tega, kar je občutil, učenec osnovne šole skoraj ne zna. Zato mi moramo sami analizirati občutke. Interpretacija poezije zahteva precejšen kontakt z učenci. Ustvariti je treba posebno vzdušje, neko pripravljenost za doživljanje lirike.

Poezija je neizčrpen vir. Snovi imamo vedno preveč. Toda če hočemo učencem zbuditi več zanimanja zanje, ne zadostujejo samo pesmi, ki jih vsebuje šolsko berilo. Poseči moramo tudi po drugih virih, po antologijah, po pesniških zbirkah. Vzemimo za primer pesnika Pavšiča-Bora. Učenci se ob njegovem imenu takoj orientirajo v smer: Matej Bor in Kajuh sta partizanska pesnika. Nekaj Borovih pesmi poznajo že iz nižjih razredov, spominjajo se jih iz proslav, redno jih srečajo v šolskem berilu. Napočno bi bilo, da bi jim podajali snov iz leta v leto enako in ne bi prikazali tudi Borovega pesniškega razvoja. Premalo je reči le to, da nek pesnik še vedno ži-

vi in piše. Učencem je treba posredovati tudi njegovo novejšo delo. V našem primeru zbirko Sled naših senc. Ali je vredno nekaj njene vsebine razgrniti pred učence osemletke? Ali bo znal zato o Boru povedati kaj več? Ali bo občutil pesnikov razvoj in povezanost s časom? Menim, da prav z omenjeno zbirko učencem najlaže prikažemo pesnikovo zanimanje za sodobne probleme.

To sem poskusila v 7. razredu. Marsikomu bi se morda zdel 8. razred pripravnejši in v določenem pogledu gotovo tudi je. Uporabila sem metodo razgovora. Po kratkem uvodu sem učencem pokazala pesniško zbirko in vprašala, kdo bi znal razložiti naslov. Postali so zelo aktivni. Odgovori so bili različni. Največ so se vrteli okrog smrti. Človeško življenje da malo pomeni in je le senca ali še manj, t. j. njena sled. Z odgovori sem bila čisto zadovoljna, čeprav so nekateri učenci izjavili, da naslova ne razumejo. Dalje sem jih vprašala, kakšne pesmi si v zbirki predstavljajo. Največ jih je odgovorilo, da partizanske. Bistrajšji sem je zdelo, da v zbirki ne bodo partizanske pesmi, ker je prepesimističen naslov: Partizanska pesem mora biti borbeno. V zbirki so gotovo razmišljujoče pesmi, Ob takem zaključku sem rekla, da zares ne vem, katero pesem naj preberem, ko

so povedali toliko pametnih stvari. Dobilam sem zaželeni odgovor: kar prvo! Interes za zbirko je bil v učencih zdaj že zelo živ. Prebrala sem uvodno pesem, sledila je interpretacija, najprej pa vtis. Učenci so ob vsaki kritiki razlagali njeno misel. Zelo so se ogreli za verz: »Tako boš ležal, kot ležiš, / le malo globlje, / in zemljo živel, kot živiš, / le malo globlje, / le malo globlje, a vendar / dovolj globoko, / da ne dosežeš več teh trav s to svojo roko...« Pesem jim je bila razumljiva in trdil so, da je lepa, čeprav so neobgledno dokazovali zakaj (ker ima »tako lepe besede«). Iz pesmi so razbrali naslov zbirke (sled naših senc in tamkaj spod morda lobanje...) in se odločili za to, da kaže zbirka na miselne pesmi.

Ob Boru smo se zadrževali več ur. Učenci so hoteli sami, da pesmi beremo. Zeleli so si jih zapisati v zvezke in se niso mogli zediniti, katere so lepše. Kurir sem jim je »smilil, ker je umrl mlada«. Sotore so po tehnikih ver- za spravljali v zvezo s Kosovelo- lomo Slutnjo (nepopolni stavki), vsebinsko jih je zelo pretresla bolečina, ki jo doživljajo ranjeni (»ko držim v zobeh kakor zverino sam svojo bolečino«). Pesem so prav dobro razložili, čeprav sem mislila, da jim bosta zadnji dve kritiki pretežki. Posebej smo se pomudili ob Osvo- boditvi. Takoj so dejali, da po-

znajo drugačne pesmi na to temo. Borbene, vedre. Bor, tako so razglabljali sami, je hotel izraziti nasprotje med splošnim veseljem ljudi in bolečim občutkom določenega človeka. Na vprašanje, če se jim pesem zdi resnična, so odgovorili, da je bilo takih mož mogoče zelo veliko. Zanimivo so motivirali, zakaj. (Zena je ostala doma sama, pregovoril jo je kak belogardist in jo navdušil za njihovo žmago. Zena se je zaljubila vanj in pozabila na moža, ipd.)

Potem smo se spet menili šole o Boru. Hoteli so veliko zvedeti. Spraševali so zelo različne stvari o njegovem življenju in delu. Vendar se jim je zbudil interes zanj zaradi pesmi, ki so jih razumeli in po svoje doživljali. Povedala sem, da Bor ne piše le pesmi, da je pred kratkim napisal zanimivo dramo in svoj prvi roman s snovjo iz NOB. Hoteli so ga brati. Odsvetovala sem, češ da ga ne bodo razumeli. Povedala sem, da je napisan v moderni tehniki in zdaj mi je prišlo zelo prav, da je razred že iz prejšnjega leta vedel nekaj o modernem stilu.

Vendar sem imela ob Boru od vsega začetka namen, da učencem na nek način približam vizijo Sel je potnik skozi atomski vek. Prav do tega sem se bližala po tako dolgem uvodu. Zdelo se mi je potrebno, da jim pesnika približam čim tesneje, preden tvegam poskus s tem ciklom.

Nekako neopazno smo od Bora za kratek čas prešli k sve-

tovnemu položaju, k oboroževanju, k razorožitvenim konferencam, k atomski vojni in njenim posledicam. Tu so vedeli učenci zelo veliko, postali so pretresljivo realni. Kakšen odnos ima Bor do atomskega oboroževanja? Splošen odgovor je bil: Bor ne mara atomske vojne! Zdaj sem jim povedala, da je pesnik sam ključil zbirko s ciklom pesmi Sel je potnik skozi atomski vek. Brž so hoteli, da preberemo še te.

Najprej so se posejajali domiselnosti verzov: »...ustvaril je človeka in zaspal, / prestrašen bo dejal, ko se zbudi: / s prstjo pa res ni, da bi se igral«. Kajti z materijo, so razlagali, se ni varno igrati, ker skriva v sebi uničevalno energijo. Nato sem iz cikla Sel je potnik skozi atomski vek prebrala določene pesmi, in sicer prvo, tretjo, četrto, osmo in štirinajsto. Vsako od njih smo podrobno analizirali in zdaj so se učenci resnično prehiteli in tekmovali, kdo bo misel bolje razložil. Pesmi so nudile polno etičnih, vzgojnih momentov in nasipale snovi za razgovor. Najbolj so se razživali ob človeku iz atomskega veka, ki je slabo prodal svoje srce; ob človeku, ki je v kovčku prenašal svojo dušo in ob človeku, ki nikoli ni mogel odložiti vojaške čelade. Ob prebranih pesmih smo ponovili tudi znanje o prostem verzju in nazadnje sem jim razložila, zakaj imenujemo ta cikl pesmi vizija. Na novo se je odprlo področje razgovora o strahotah atomskega orožja. Nek učenec nas je opozoril na Menarta (ko so izšli

Casopisni stih, sem zbirko učenec pokazala in tudi iz nje smo si zapisali nekaj kratkih domislic, na motto: Oda od / balada balad / E = mc²; na Einsteinov odgovor, kakšna bo tretja svetovna vojna, in še na nekatera stvari.

Obnavljanje Bora smo zaključili tako, da smo več pesmi napisali v literarni zvezek, po poljubni izbiri so se dve naučili na pamet. Zapisali smo si potrebne stvari o pesnikovem življenju in delu (posebej sem jim označila zbirko Previharimo viharje, Bršljan nad jezom — ljubezenske pesmi, dramsko delo). Zdaj so učenci vedeli, da Bor ni le avtor pesmi, ki so jim znane iz šolskega berila in proslav. Postali so ponosni, da o njem že toliko vedo in da ga razumejo.

Omenila sem že, da smo se ob interpretaciji pesmi mudili več ur. Vendar se mi časa ni zdelo škoda, ker sem videla, da so učenci aktivni. Obenem sem razčunala s tem, da bo v 8. razredu delo toliko lažje, ker mi bo ostalo več časa za drugo. Nekateri stvari obdelamo mnogo lažje v 7. razredu. Čas sam nam dopušča globljo obdelavo. Res pa je, da dostikrat ne moremo mimo splošne zainteresiranosti razreda, mimo zrelosti učencev, in da je polno stvari, ki nam otežkočajo delo. Predavatelj slovenskega jezika ima toliko raznovrstnega posla, da se njegovo delo drobi na številna področja in njuno ostaja nepogoljbeno. Slavista v osnovni šoli čaka vse: jezikovni pouk, široko področje

Nižja stopnja:

- 18. in 19. oktobra
NARIŠIMO ZGODBICO
- 25. in 26. oktobra
SREČNI PRINC
- 2. novembra
PIKA ŽIVI
- 8. in 9. novembra
KO SE IGRAMO...
- 15. in 16. novembra
POJTE Z NAMI...
- 22. in 23. novembra
Bevk: **UČITELJICA BREDA**

Srednja stopnja:

- 15. in 16. oktobra
GLASBA PRIPOVEDUJE
- 22. in 23. oktobra
KOZLOVSKA SODBA V VIŠNJI GORI
- 29. in 30. oktobra
ELEKTRIKA PRED SODIŠČEM
- 5. in 6. novembra
TAM, KJER TEČE SAVINJA
- 12. in 13. novembra
KAJ VEMO O ZRAKU
- 19. in 20. novembra
NOVA KNJIGA GRE V SVET
- 26. in 27. novembra
HEROJI ŽIVJO IN UMIRAJO STOJE

Višja stopnja:

- 15. in 17. oktobra
MATEJ BOR — PESNIK REVOLUCIJE
- 22. in 23. oktobra
NEMŠKE POČITNICE
- 29. in 31. oktobra
VREMENSKA NAPOVED ZA JUTRI
- 5. in 7. novembra
TINČEK — PETELINČEK
- 12. in 14. novembra
LAKOTA OŽIVLJA ZEMLJEVID SVETA
- 19. in 21. novembra
PRI PRIJATELJIH V GVINEJI
- 26. in 28. novembra
PARTIZANSKA DRAMATIKA

drugi sliki bo na levi strani gozd (dve ali tri drevesa), na desni preprosta hišica z muco na strehi. — Tretja slika bo predstavljala punčko v koritu, na zadnji pa bo stala hišica s širokim oknom.

Med pripovedovanjem zgodbe bodo otroci v prvo sliko dorisali hišico, ki beži za muco, na tleh ležeči Metki bodo iz zaprtih napravili odprte, začudene oči in narisali še copate, ki lete po zraku. — V drugo risbo bodo narisali pred hišo punčko, ki hoče odpreti vrata, pa še korito, ki skuša zveličati Metko od vrat. — V tretji sliki bodo dorisali vrč, ki poliva v kadi ležečo deklico, in krtačo, ki jo umiva. — V četrti risbi pa narišejo na okno zadovoljen Metkin in mucin obraz.

Bolje je, če otroci zgodbe pred risanjem ne poznajo. Tako bo radovednost morebiti prispevala k večjemu zanimanju pri delu. Morda bo pa dobro, da se pred oddajo vadijo risati posamezne elemente slikanice — muco, hišico, punčko in podobno. Po oddaji lahko risbe dopolnijo,obarvajo ali slikanico tudi izpopolnijo.

Višja stopnja:

15. oktobra ob 14.05
17. oktobra ob 8.55

MATEJ BOR — PESNIK REVOLUCIJE

Osrednja pozornost oddaje, v kateri bomo skušali ponazoriti literarno-ustvarjalni razvoj književnika Mateja Bora, bo veljala njegovemu medvojnemu pesnikovanju, nastajanju, analizi in pomenu njegovih pesmi, zbranih v pesniški zbirki Previharimo viharje (1942). Z isto pozornostjo bo oddaja predstavila povojno zbirko Pesmi (1946), Bršljan nad jezom (1951), zbirko Sled naših senc (1958), Borovo medvojno dramatiko (Težka ura in Raztrganci), upoštevala pa bo tudi vse drugo Borovo leposlovno delo od povojnih dram do romana Daljave (1961). Izbranim pesnim ali odlomkom, povezanim z analitičnim gradivom, se bo pridružil pesnik sam. Pojasnil bo nastanek zbirke Previharimo viharje, kako si je izbral pesniško ime Matej Bor in iz kakšnih nagibov se je lotil dramskega oblikovanja.

Pomen Borovega leposlovnega ustvarjanja doslej v celoti še ni bil ocenjen. V publicistiki so doslej predvsem vrednotili njegovo partizansko liriko, navajali njen buditeljski namen in vrednost v izjemnem zgodovinskem času, ko se je odločala usoda slovenskega naroda.

Danes nam zbirka Previharimo

viharje pomeni dragocen pesniški dokument o času, o vzdušju med slovenskimi partizani, o tragičnih človeških usodah v razviharjenem obdobju. Himnični zanos in klic na boj se kmalu umakne intimnejši liriki, ki ima v Borovem pesniškem ustvarjanju svoj vrh v baladi Srečanje.

V povojnem pesniškem ustvarjanju se iz Borove lirike umika motivika narodnoosvobodilnega upora, pesnik se je spoprijel s problemi povojnega časa. To problematiko je razširil prek ozkih nacionalnih meja in se lotil vprašanja obstoja človeštva spriče odkritij vseuničujočega atomskega orožja. Tem vprašanjem je posvečen ciklus pesmi Šel je popotnik skozi atomski vek.

Podobno razvojno črto motivne in ustvarjalne narave bo oddaja pokazala v Borovem dramskem ustvarjanju, čeprav manj, zlasti v zvezi z nekaterimi povojnimi dramami, ki po svoji tematiki presegajo okvire takšne oddaje. Razumljivo je, da je pretežni del oddaje posvečen Borovemu pesniškemu ustvarjanju, saj velja Bor poleg Kajuha za prvega partizanskega pesnika in za enega med prvimi v povojnih letih. Oddajo je pripravil France Vurnik.

Nižja stopnja:

18. oktobra ob 14.05
19. oktobra ob 8.55

NARIŠIMO ZGODBICO

Tudi letos bomo vključili v program radijske šole za nižjo stopnjo tri ali štiri oddaje, v katerih bodo otroci aktivno sodelovali, se pravi, da bodo ilustrirali zgodbico, ki jo bodo slišali po radiu.

Odzivi na lanske oddaje te vrste so pohvalili zamisel, kritizirali pa so obsežnost slikanice, ki so jo morali otroci med oddajo narisati, prehitro tempo in pomanjkanje napotkov malim risarjem. Upamo, da nam bo letos uspelo izogniti se takim in podobnim napakam. Tokrat bodo otroci ilustrirali Millerjevo o Leni Metki. Kot običajno bomo najprej opisali vsebino slik, potem šele bomo povedali celotno zgodbo. Med zgodbo, ki bo opremljena z glasbo, bodo otroci dorisali še nekaj malenkosti.

Vsebina zgodbe. Metka je lena deklica, ki živi sama z muco. Ker se nikoli ne umiva in tudi za muco ne skrbi niti za red v hišici, pobere muca vse svoje stvari in se odpravi

z doma. Za njo se odpravi tudi vse drugo in celo hišica odide za muco.

Drugo jutro zbudi sonce Metko kar na golih tleh. Kraj nje ležijo njene copatke, a ko jih hoče Metka pobrati, zbežijo tudi te.

Metka steče za cokljicami in tako pride do hišice. Toda stvari je ne puste skozi vrata. Medtem ko skuša Metka vdreti, skoči korito na mucino povelje skozi okno in začne vleči Metko od vrat.

Metka pade v korito. To priliko stvari izkoristijo in deklico temeljito okopljejo: milo jo namili, krtača odrigne, vrč pa poliva z vodo.

Okopana Metka se pogleda v ogledalo in se skorajda ne spozna. Ko pa obleče še čisto obleko, kar zapleše od veselja. In ko je sama tako lepa in čista, okoplje tudi muco in počisti vso hišo.

Za risanje naj si pripravijo otroci že pred oddajo štiri liste, lahko tudi samo dva, in rišejo na obeh straneh

ali pa si enega primerno razdele. Risbe si oštevilčijo naprej, lahko pa tudi v začetku oddaje.

V prvo sliko bodo narisali po vsej dolžini stezico; na enem koncu spi ob poti Metka, na drugem pa bo odhajajoča muca s culo. — Na

Srednja stopnja:

23. oktobra ob 8.55
24. oktobra ob 14.05

KOZLOVSKA SODBA V VIŠNJI GORI

Odločili smo se, da po nekaj letih ponovno pripravimo Jurčičevo Kozlovsko sodbo v Višnji gori, to pot za radijsko šolo za srednjo stopnjo. Šolski otroci sicer dela Josipa Jurčiča dovolj dobro poznajo, vendar pa jim ob njihovem lastnem branju njegovih povesti lahko marsikaj uide, nekateri otroci še ne zajemajo celote in ne razberejo bistva. To so stare ugotovitve. Radijska šola pa lahko ravno v tej smeri pomaga k razumevanju neke zgodbe. Ker imamo možnost delo dramatisirati in predvsem možnost, da literarno delo prebere dramski igralec, bo otroku zgodba zaživela in tako jo bo resnično ohranil v spominu, obenem pa verjame, da bomo šolarje vzpodbudili, da bodo poiskali še druge knjige J. Jurčiča (ali drugih pisateljev) in da bodo z večjim zanimanjem prebirali slovensko literaturo.

Josip Jurčič je napisal Kozlovsko sodbo v Višnji gori leta 1867, ko mu je bilo 23 let. To je duhovita zgodba, ki jo je sam imenoval »lepa povest iz stare zgodovine«. V njej šaljivo opisuje višnjegorske meščane. Leta 1950 je izdala Mladinska knjiga to zgodbo v lepi slikanici, ki jo je opremil z zgornjimi risbami France Kuna.

Kakor običajno pri vseh urah radijske šole, je tudi tu potrebna priprava. Otroci naj bi se seznanili prej z najosnovnejšimi podatki o pisatelju in morda bi skupno prebrali kakšno njegovo čtivo.

Našo oddajo je pripravil Miroslav Košuta, napisal ji je tudi uvod. V njem je povedal mladim poslušalcem med drugim tudi naslednje:

»O Josipu Jurčiču gojoto veste marsikaj. Veste na primer, da je eden prvih in največjih slovenskih pisateljev. Prenekateri med vami pa je verjetno že pozabil, da se je Jurčič rodil na Muljavi pri Stični na Dolenjskem, in sicer leta 1844. Kot otrok je bil Jožek, kot so ga imenovali, šibak, zato je ded nagovoril očeta, ki se je preživljal z majhno kmetijo, branjarijo in žganjarno, da

ga je dal v šolo v Ljubljano. Stari ded je tudi sicer zelo važen v Jurčičevem življenju in delu: bil je namreč odličen pripovedovalec in s svojimi pravilicami in pripovedkami je budil v mladem Jurčiču pisateljski dar. Jurčič se ga spominja v Spominih na deda pa še v več drugih delih, za katera je črpal snov iz njegovega pripovedovanja. Pisateljstvu se je Jurčič posvetil že kot srednješolec in zapustil dolgo vrsto del, čeprav je umrl mlad, saj mu je bilo leta 1881 komaj sedemtrideset let.«

MLADINSKA RADIJSKA IGRA

(Vsako nedeljo ob 8.00)

- 13. oktobra
Franci Puntar: **PACKE** (ponovitev)
- 20. oktobra
Aleksandar Popović: **USODA NEKEGA CHARLEYJA** (prva izvedba)
- 27. oktobra
VESELI TOBOGAN (javna otroška oddaja)
- 1. novembra
Milivoj Matošec: **KRAJ, OD KODER SE OČETJE NE VRAČAJO** (ponovitev)
- 3. novembra
Aleksander Marodić: **KRIKEC IN PIKEC** (ponovitev)
- 10. novembra
A. A. Milne — M. Stanovnik: **OKROG HIŠE NA PUJEVEM OGLU** (ponovitev)
- 17. novembra
Mirče Sušmel: **ONI S SOSEDNJEGA PLOČNIKA** (prva izvedba)
- 24. novembra
Miljenko Mažur: **VOLK NIKOLI NE TRKA** (ponovitev)
- 29. novembra
VESELI TOBOGAN (javna otroška oddaja)
- 1. decembra
Svetislav Ruškuc: **ŠTIRJE ESKIMI POTUJEJO V BELI SVET** (ponovitev)

Višja stopnja:

22. oktobra ob 14.05
24. oktobra ob 8.55**NEMŠKE POČITNICE**

Mladi pisatelj Drago Grah je veliko potoval po Zahodni Evropi, predvsem po Nemčiji in o tej deželi je napisal tudi zanimivo knjigo Pot in stranpoti. Za našo šolsko uro pa je pripravil dramatisirano potopisno

oddajo o počitniškem obisku slovenskega dijaka Tineta pri svojem nemškem prijatelju. Tako prikupno in preprosto pripoveduje o tem in onem, kar je sam spoznal ali videl v Zahodni Nemčiji.

Nižja stopnja:

25. oktobra ob 14.05
26. oktobra ob 8.55**SREČNI PRINC**

Namenili smo se, da v teh poznojesenskih dneh spet pripravimo naši mladini čudovito, izredno toplo in humano zgodbo Oscarja Wilda, ki jo je Franč Milčinski zelo uspešno prebil v radijsko igrice. Naša odločitev pa, da jo podajamo učencem na nižji stopnji, je morebiti malce tvegana; ne zavoljo osnovne vsebine, marveč zavoljo nekaterih pojmov in predstav, ki so takemu otroku še neznan ali nejasni (Egipt, piramide, lotosov cvet in podobno). Prepričani pa smo, da bodo zgodbi kot celoti zlahka sledili vsi in da jih bo emocionalno močno zajela. Če bi bilo potrebno, bo dodatna učiteljeva razlaga zapolnila vrzeli.

Vsebina. — Na visokem stebri nad mestom je stal kip Srečnega princa. Bil je pozlačen, za oči je imel dva modra safira, na meču se mu je iskral rdeč rubin. Vse ga je občudovalo.

Svoje dni je živel princ v palači, Brezskrbnost imenovani. V njem in okrog njega je bila sama lepota in sreča, ni se pa menil, kaj se godi onstran visokega grajskega zidu. Tako je živel in umrl. A še po smrti je ostal simbol sreče in zato so napravili kip po njegovi podobi in ga postavili na steber visoko nad mestom.

Na večer nekega poznojesenskega dne se je princu k nogam spustila zapoznala lastovka, da bi na poti k egiptovskim piramidam tu prenočila. Toda spanec so ji pregnale solze, ki so padale nanjo iz prinčevih oči. Povedal ji je, da joka nad zlobo in nad bedo, ki vladata v njegovem mestu. Pomagal bi rad trpečim, a se ne mo-

rem ganiti s prostora. Zato je poprosil lastovko, naj mu bo potovka.

Na njegovo željo je lastovka izključevala rdeči rubin iz mečevega ročaja in ga odnesla v zakotno ulico v borno kočico, kjer je revna žena hitela šivati svileno obleko za kraljičino dvorjanko, da bi s skromnim zaslužkom mogla kupiti svojemu bolnemu otroku vsaj najpotrebnejše.

Lastovka je vedela, da se ne sme več dolgo muditi, ker se bliža zima, a je vendarle ostala še drugo noč pri princu, mu izkopala na njegovo željo safir iz očesa in ga odnesla študentu v podstrešno izbico — za drva, da ne bo zmrznil pri knjigah.

Lastovka tudi tretjo noč ni odletela v Egipt. Še drugo oko je morala izključiti princu in odnesti safir mali prodajalki vžigalic na bližnjem vogalu.

Zdaj je bil Srečni princ slep. Lastovki se je globoko zasmilil, ker ga je ljubila, je sklenila ostati za vedno pri njem. Posedala je na njegovi rami in mu šebetalala o tem, kar je videla. In ker je bilo v mestu še obilo revščine, ji je princ velel, naj ostrga z njega bleščečo prevleko in naj razda zlato ljudem.

Princ je stal poslednjiv siv in brez sijaja na svojem stebri. Tudi zima je prišla in z njo sneg. Lastovko je bolj in bolj zeblo. Z zadnjimi močmi je zletela princu na ramo, ga v slovo poljubila, potem pa mrtva padla k njegovim nogam. Tedaj pa je princ počilo svinčeno srce.

Na županov ukaz so kip Srečnega princa pretopili, stopiti pa se ni hotelo njegovo srce. Vrgli so ga na smetišče, kjer je ležala mrtva lastovka.

Srednja stopnja:

29. oktobra ob 8.55
30. oktobra ob 14.05**ELEKTRIKA PRED SODIŠČEM**

Izmed uspešnih oddaj naše radijske šole smo se namenili ponoviti oddajo Električnik pred sodiščem, ki so jo prvič izvajali leta 1960.

V oddaji je vedro in sproščeno nanizano osnovno znanje o elektriki. Avtor si je izbral dovolj živahen način pripovedovanja: vse se godi pred »sodiščem«. Skupina električnih aparatov: žarnica, likalnik in sesalec za prah je »obdolžena vrste kaznivih dejanj«. Kot »obtežilne priče« nastopajo njihovi lastniki, »materialno prizadeti« zaradi omenjenih »kaznivih dejanj«. Sledimo celotnemu procesu, v katerem pride do ostrih nasprotij med tožilcem na eni in branilec na drugi strani. »Sodni izvedenec«, v tem primeru električar, zelo nepristransko polagoma ovrže obtožbe drugo za drugo. Počasi stopa v ospredje procesa kot domnevni krivec vseh nesreč namesto električnih aparatov električnik sama. »Sodni izvedenec« podrobno obrazloži vire elektrike, električni obtok, njegovo

uporabnost in njegove značilnosti tja do električne napeljave v vsakem posameznem prostoru. Ton celotne pripovedi je šegav, a kljub temu dovolj resen, da pripoveduje o čisto resnih stvareh.

Po prvem dnevu »razprave« se izkaže, da električnih aparatov ni mogoče dolžiti navedenih »kaznivih dejanj«. Kljub nekaterim »pomislekom« prevlada »tožilčev« mnenje, da je v tem primeru lahko krivec edinole električnik sama. »Branilec« zaključuje svoj govor prvega dne v prepričanju, da bo »izpoved« elektrike pred »sodiščem« odvrnila z nje vsakršen sum in razkrila dejanskega krivca. Tako se kasneje res zgodi in branilec v nadaljevanju »razprave« ob podpori dovolj pojasnenih in očitnih »dokazov« obdolži same lastnike električnih naprav vseh dejanj, zaradi katerih se pritožujejo. »Clovek je udomačil elektriko in jo uporablja za najrazličnejša dela,« pravi. »To je brez dvoma res. Res pa je

tudi, da mnogi ne znajo ravnati z električnimi napravami. Ne zavedajo se, da je električnik lahko velikanska pridobitev, lahko pa tudi smrtna nevarnost... Z nizom svaril in pravil, ki morajo veljati ob vsakršnem stiku z elektriko, poroto dokončno prepričajo, da je elektrika sama nedolžna,

Višja stopnja:

29. oktobra ob 14.05
31. oktobra ob 8.55**VREMENSKA NAPOVED ZA JUTRI**

Kot bi se tudi mi hoteli ponorečevati iz tako imenovanih »vremenarjev«, napovedovalcev vremena, se naša oddaja začne z dokaj smešnim pogovorom med vrtnarjijo v Zgornji Šiški in meteorološko postajo. Vrtnarji namreč naročajo dež, ker so posadili solato, meteorologi pa jim ne morejo docela ustreči, zakaj razen vrtnarjev so na svetu še: športniki, pa letalci in... skratka: vsem ne bi bilo mogoče ustreči, tudi če bi

»vremenarji« res znali delati dež in lepo vreme po naročilu.

Toda ta uvod v oddajo ni napisan zaradi šale. Opozarja samo na zelo resno dejstvo, da smo veliko odvisni od vremena. In o napovedovanju vremena, o metodah, po katerih pridejo meteorologi do vremenske napovedi, govori oddaja »Vremenska napoved za jutri«. — Pripravil pa jo je inž. Tomaž Kalin.

Nižja stopnja:

2. novembra ob 8.55

PIZA ŽIVI

Letos na sam praznik 1. novembra oddaja odpade, zato nismo predvideli novitete, ampak bomo ponovili zgodbo o dekletcu, ki je — kakor nešteto pionirjev — po svojih močeh pomagala v narodnoosvobodilnem voju.

Ime ji je bilo Anka, fantje v četi pa so ji začeli praviti Pika.

Pika se ni strašila nobene nevarnosti, kadar je bilo treba v partizansko taborišče. Tako je tudi takrat že med hajko hitela v hrib z najnovejšim sporočilom, ki ga je bil iz doline terenski aktivist poslal po nekem fantu. Bitka je bila že v polnem razmahu, ko so fantje med pokanjem zaslišali njene klice; do njih pa Pika ni prišla več. Četa se je umaknila na drug položaj, ponoči pa je dovolil komandir dvema borcem, da gresta pogledat, kaj se je zgodilo s Piko. Babičino bajto sta našla upeljeno, preiskala sta vso okolico, a nista našla ne žive Pike, ne njenega trupla — samo njeno

ruto sredi jase. Fantje so bili prepričani, da je dekletce mrtvo, in so odkrito žalovali za njo. In kadarkoli jih je poslej vodila pot prek babičinega hriba, so Piki in babici v spomin položili na sredo tiste jase velik šopek poljskega cvetja. Tudi po vojni ni za Dan mrtvih ostala jasa nobeno leto brez šopka jesenskih rož.

Čez leta, že v svobodi, se je znašel Blisk, eden izmed borcev, v bolnišnici. Tistega jutra je prevzela službo v njegovi sobi sestra Anka. V pogovoru, ki se je razpletel med njima, sta se znašla ob skupnih spominih in se spoznala. Mala Pika je bila v tistem metežu ostala živa. Z babico sta se zatekli k njeni sestri daleč stran, babico je vzelo še pred koncem vojne, ona pa je srečno pričakala svobodo, se vpisala v šolo in postala bolniška sestra.

»Pika živi!« so bile prve besede, ki jih je Blisk napisal v pismu prijatelju in nekdanjemu soborcu Janezu.

Srednja stopnja:

5. novembra ob 8.55
6. novembra ob 14.05**TAM, KJER TEČE SAVINJA**

S to oddajo pričanjamo ciklus oddaj: Naši kraji in ljudje.

V obliki potopisa nas šolska oddaja »Tam, kjer teče Savinja« seznanja z ljudmi, s hmeljarstvom, z industrijo, pa tudi preteklostjo Savinjske doline.

Čisto slučajno se je namreč Mojci izpolnila želja, da bi dognala, zakaj se Kamniškim planinam pravi tudi Savinjske planine. Mojca je doma iz Kamnika, v šoli pa sedi poleg Trezike, ki se je priselila iz Savinjske doline. Tako med njima ni miru, vsaka trdi svoje, planine pa so samo ene.

Zdaj pa je prišel na obisk Mojcin bratranec Rudi, ki dela v Ljubljani. Namenil se je prek Kamniškega sedla v Savinjsko dolino pogledat kraje, kjer je kot otrok živel med vojno. V Logarski dolini ga čaka motor, ki ga je tam pustil neki njegov znanec, ki je šel v planine. Zmenila sta se, da ga bo Rudi pripeljal nazaj v Ljubljano.

Vse to Mojce ni dosti zanimalo. Premišljevala je le eno: kako bi pregovorila Rudija, da jo vzame sabo.

Prosila je, prosila in ga preprosila.

Seveda je bilo prek Kamniškega sedla malo težko. Mojca je trepetaje izjavila, da bi se Okrešlju pravzaprav moralo reči Okrešelj, ker se kamenje tam tako rado kruši. Oglevala sta si seveda slap Rinko in pri Logarjevih poiskala izvir Savinje in pa spravljivi motor. »Zdaj pa 99 km ob Savinji,« je rekel Rudi in pogljal motor, Savinja je namreč dolga 99 kilometrov.

Prvič sta se ustavila ob znani Iglu in presihajočem studenčku. Tam sta že stala dva motorja. Ljudje so malicali, se razgledovali in govorili o nenavadnosti studenca pred njimi, pa o Oljševi in Potočki zijalki, o najvišje ležeči slovenski vasi Lenard, pa o nekdanjem izseljevanju ljudi iz Zgornje Savinjske in ne nazadnje o ozki in slabi cesti, ki zapira ta svet pred turisti. Na srečo je zdaj do Mozirja že asfaltirana in obeta se, da bo v nekaj letih prav do Logarske doline.

Drugič sta se ustavila v Mozirju, lepem in velikem kraju. Šla sta se okrepčat in našla v gostilni čudno družino: za mizo so sedeli štirje

možaki in dvajsetleten fant, ki so peli partizanske pesmi. Izvedela sta, da pridejo vsako leto na obletnico, ko je padel brat starejših in oče mlajšega, na dan osvoboditve Mozirja, 11. septembra 1944. Rudi se je spomnil, kako je tedaj v gruči drugih otrok z gričev pod goro Oljko gledal prvič pravo vojsko.

Pot ju je vodila dalje po lepi asfaltirani cesti. Pri Letušu so se hribi razmaknili in pred njima je nenadoma bila široka Spodnja Savinjska dolina ali Celjska kotlina, kot ji pravijo nekateri. Po poljih je bilo polno ljudi. Spravljali so rani krompir, ponekod pa so šele postavljali hmeljeve. V Sempetru ju je ustavil napis ob cesti: OGLEJTE SI RIMSKE IZKOPANINE! Seveda sta ustavila in Mojci je bilo žal, da kamni ne znajo govoriti. Pa je precej vedel povedati Rudi, potem pa se je znašel tam neki prijazen možak, mogoče je bil nekdanji učitelj ali kaj, in odgovarjal na vsa Mojčina zvedava vprašanja o nekdanjem in sedanjem življenju Savinjske doline, pa o sedanji cesti Maribor—Ljubljana in o nekdanji jantarski, ki je vodila od Baltiškega morja skozi Savinjsko dolino in Trojane v Ljubljano in naprej na jug. Mojci se je zdelo imenitno, kajti bila je prepričana, da bo vedela dosti več o Savinjski dolini kot njena sošolka Trezika, čeprav je tu rojena.

Proti Zalcu sta z Rudijem prehitela vedno več vozov, visoko naloženih z velikimi balami, polnimi hmelja. Jasnó je bilo, da HMEZAD v Zalcu ta dan prevzema hmelj. Seveda si Rudi in Mojca ne moreta kaj, da se ne bi ustavila. Mojca hoče spet takoj začeti s spraševanjem, a jo Rudi opomni, da bosta več izvedela, če bosta molčala in poslušala,

Višja stopnja:

5. novembra ob 14.05
7. novembra ob 8.55

TINČEK — PETELINČEK

Ko v zgodovini slovenskega slovnega govorimo o začetkih naše dramatične, včasih ob Linhartovi Zupanovi Micki omenimo tudi skromno igrico Tinček — petelinček. Tak je namreč naslov, ki ga je Valentin Vodnik dal prvi otroški igri v slovenskem jeziku.

Tekst dela se na žalost ni ohranil in o njem lahko samo ugibamo. Ohranilo pa se nam je v Vodnikovi zapuščini nekaj pevskih vložkov:

Nižja stopnja:

8. novembra ob 14.05
9. novembra ob 8.55

KO SE IGRAJO ...

S tole oddajo imamo poseben namen. Nevsiljivo in neprisiljeno bi otrokom radi povedali, kakšen odnos imajo do okolice, do ljudi in narave bodisi pri delu, ki ga opravljajo,

kajti pogovor med hmeljarji in prevzemalci je vedno zelo buren. In res se v najkrajšem času zvrste mimo njih vse kakovosti hmelja, z vsemi tožbami o ujmah in obiravkah, z veseljem nad pridelkom in rahlo bahavostjo, saj si bo letos ta dvignil hišo, drugi kupil avto.

Potem spet poženeta motor in se ne ustavita prej, da prideta v Celje belo in veselo. Po ulicah je živahno in tako vse spremenjeno, da se Rudi ne znajde, kam naj gre. Pa jo mahneto na slepo in srečata Malči, Rudinevo znanko iz otroških let. Zaposlena je v cinkarni, prav tako njen mož in ker ima fičota, se vsi odpelejo na Stari grad, od koder je lep razgled na Celje, nove bloke in nebotičnik. Seveda v pogovor nujno vpletejo tudi Stari pisar, ki s spomenikom talcem mrk ždi sredi mesta. Da pa si bo Mojca laže zapomnila najvažnejše tovarne v Celju, ji je nova teta Malči kupila po en izdelek vsake: pocinkan umivalniček, otroško garnituro emajlirane posode, triko rokavičke in barvice AERO.

Mojca in Rudi premišljata, ali naj gresta z motorjem vred na vlak do Ljubljane, ali pa... Odločita se za »ali pa« in se peljeta z motorjem do Rimskih toplic, kjer se kljub jeseni okopljeta in Mojca izve še to in ono o kopalščih v okolici Celja.

Zadnje kilometre pa spremljata Savinjo že z vlakom in Mojci se zdi, da voda ni več tako vesela, kar je utesnjena med Laško gričevje. Ko pri Zidanem mostu Mojca zagleda Savo, pravi: »Saj bi bila Savinja še manj vesela, če bi vedela, v kakšno umazano Savo se bo morala zliiti.« Nato zadremlje v prepričanju, da ve o Savinjski dolini vse, kar je sploh mogoče vedeti. Bo že videla njena sošolka Trezika!

sedemnajst verzov, zapisanih z Vodnikovo roko v njegovem delovnem zvezku. Ob teh verzih in ob originalu nemškega dramatika Augusta Kotzebueja, po čigar igrici »Der Hahnenschlang« je bil Tinček — petelinček prirejen, je mladinska pisateljica Kristina Brenkova napisala novo verzijo omenjene igre, za katero meni, da je zelo podobna originalu. V naši radijski šoli vam jo bomo podajali ob 160-letnici prve izvedbe.

bodisi pri igri. Posledice, ki nastanejo z morebitno nepremišljenostjo, so lahko namreč kdaj pa kdaj neprijetne — povzročajo zdravo in škodo.

Srednja stopnja:

12. novembra ob 8.55
13. novembra ob 14.05

KAJ VEMO O ZRAKU

Iz vrste oddaj »Spoznavajmo prirod« vam pripravljamo naslednjo: Kaj vemo o zraku?

Pred poslušanjem oddaje bi lahko učence v razredu spomnili na to, da je zrak lažji od vode (osemkrat lažji) in često se sploh ne zavedamo, da nas obdaja. Tik nad površino zemlje je gostejši, nato postaja z višino vse redkejši, dokler praktično ne izgine in so samo še prav razredčeni žlahtni plini. Ves zračni

omot (lahko rečemo tudi plinski omot) okoli naše zemlje sega okoli 400 km visoko. Če ne, bi bilo zraka, ne bi bilo na Zemlji življenja.

Kadar piha veter ali kadar držimo roko z drvečega avtomobila, čutimo, da nas obdaja neka nevidna snov. To je zrak.

List ali kos papirja ne pade na tla kakor kamen, ampak zaplove počasi navzdol. Zadržuje ga zrak.

Opazujemo padalca pod belo ku-

polo, ki se varno spušča proti Zemlji, ali pa jadravno letalo, ki se v velikih zavojih dviga vedno višje in višje! Opazujemo tudi let ptice! Zakaj padalo, letalo in ptica ne strmoglavijo na Zemljo? Zaradi gibajočega se zraka. (Letalo se mora gibati naprej, če se hoče obdržati v zraku.)

S svojimi čutili in s preprostimi napravami lahko zaznavamo in opazujemo različne pojave le v nižjih plasteh ozračja, opazujemo npr. vreme. Gibanje zraka v teh nižjih plasteh (imenujemo jih troposfera) nam uravnava vreme: temperaturo ozračja, dež, sušo, skratka, vse spremembe, ki jim pravimo z eno besedo vreme. Od vremena pa je odvisen pridelek na polju, v vinogradih in v sadovnjakih. Zato je pravilna napoved vremena lahko kaj pomembna za nas vse, posebno pa še za kmetovalce.

Višja stopnja:

12. novembra ob 14.05
14. novembra ob 8.55

LAKOTA OŽIVLJA ZEMLJEVID SVETA

Velikokrat je govora o strahu pred prenaseljenostjo na Zemlji, pred pomanjkanjem hrane — pred lakoto. Ljudje so takega ali drugačnega mnenja, vsekakor pa drži, da prebivalstvo našega planeta narašča z izredno naglico. Človek komaj verjame, da je bilo leta tisoč sedemsto le šeststo milijonov ljudi, da se je v stopetdesetih letih to število podvojilo, naraslo do leta tisoč devetstotdeset na dve milijardi petsto milijonov, nato pa samo v desetih letih na tri milijarde. Ta naglica pa se še stopnjuje! Izračunali so, da bo leta dva tisoč na Zemlji več kot šest milijard ljudi, do leta dva tisoč petdeset pa naj bi po nekaterih računih to število naraslo celo na petindvajset milijard.

Ob teh zastrašujočih številkah so se znanstveniki zdrmili. Proizvodnja živil že zdaj ne dohiteva prebivalstva v naraščanju — kaj pa v prihodnosti? Ze zdaj strada osemindeset odstotkov prebivalstva našega planeta — kaj pa bo šele čez petdeset let, če se to število res podvoji?

Podobnih vprašanj, ki so samo na videz nastala iz zaskrbljenosti nad človekovo prihodnostjo, je še cela vrsta. Vsa pa izvenijo kot prazne fraze ob naslednji ugotovitvi: res je polovica ljudi na našem planetu lačnih, vendar pa možnosti, da bi jim druga polovica pomagala, ne le da niso izčrpane, ampak so komajda načete. Nihče ne trdi, da je to krivično, zakaj medsebojna pomoč držav ni tako preprosta reč kot pomoč, ki jo nudi človek človeku. Samo navadni pa lahko verjamejo v zaskrbljenost nad prihodnostjo človeštva, če se ta kaže le v zastrašujočih številkah ali v mislih o novem življenjskem prostoru na drugih planetih — ne pa v dejanjih medsebojne pomoči.

Strah pred prenaseljenostjo in

Srednja stopnja:

19. novembra ob 8.55
20. novembra ob 14.05

NOVA KNJIGA GRE V SVET

V oddaji pod naslovom »Nova knjiga gre v svet« vas bomo povedli skozi tiskarno. Ta pot bo opisana tako, kot jo doživlja mladi tehnični urednik, in zopet tako, kot njegov odgovorni urednik in na drugi strani pisatelj, ki nestrpno čaka izida svoje prve knjige. Z njim vred bomo nevsiljivo zasledovali tiskarniški proizvodni proces.

Ta se začneja z rokopisom, pripravljenim za tisk. Nadaljuje se v strojni stavnici, kjer se tekst preliva

V višjih plasteh zraka, ki jo imenujemo stratosfera, pa opazujemo druge zanimive pojave, ki so jih odkrili še v novejšem času, ko sta se močno razvila letalstvo in raketna tehnika. Zračni baloni ponesejo v stratosfero elektronske naprave, ki s pomočjo radijskih valov same spuščajo v laboratorije na Zemljo razne podatke in meritve, po katerih sklepamo, kakšne razmere so tam zgoraj.

Ozračje je tudi največji rudnik na svetu. Iz zraka pridobivamo kisik in dušik. Dušika porabimo v velikih množinah za proizvodnjo umetnih gnojil. Dušika pa je v zraku štiri petine vseh plinov; potem je jasno, da je ozračje neizčrpen rudnik.

O vseh teh in še o drugih pojavih v ozračju bomo govorili v naši oddaji Kaj vemo o zraku. Oddajo pripravlja Ivan Spolar.

lakoto je problem mednarodnega sožitja. Danes države to dejstvo vsaj priznavajo, če se že ne ravnaajo vedno po njem. Pred stopetdesetimi leti, ko se je pojavila prva teorija o prenaseljenosti, pa so Evropejci precej drugače gledali na Azijo, Afriko in ostale dežele, kjer so imeli svoje kolonije, zato so tudi problem prenaseljenosti videli v drugačni luči. Ugotavljali so, da se človeštvo množi s čedalje večjo naglico, vendar pa so mislili, da narava smotrno uravnava rojstva in smrti na Zemlji.

Proti koncu osemnajstega stoletja je namreč neki Anglež postavil in zagovarjal trditve, da so vojne ter lakota za človeštvo dobrodošle in nujne, sicer bi se ljudje tako naglo razmnožili, da bi za večino primanjkovalo hrane. Ta njegova misel je postala tedaj v Evropi zelo znana in mnogi so videli v njej edino rešitev. Bila je značilna za odnos gospodarjev do prebivalstva v kolonijah, kjer so ljudje množično umirali od lakote. Umrljivost je dosegla fantastične številke. Na Kitajskem je umrlo proti koncu prejšnjega stoletja sto milijonov ljudi, v Indiji pa samo v prvih tridesetih letih našega stoletja stopetindvajset milijonov. Prav tako je smrt množično kosila ljudi v ostali Aziji, v Latinski Ameriki pa tudi v Evropi, predvsem v zaostalih predelih Španije in Italije.

Kako strahotne razsežnosti je zavzela lakota, vidimo že po tem, da so zabeležili nad tristo vrst epidemij, ki so bile njena posledica. Žrtev pa ji ni manjkalo, saj se je prebivalstvo najhitreje množilo prav v teh najbolj zaostalih deželah in ne v Evropi ali Ameriki, kjer so imeli ljudje v glavnem dovolj hrane. Zato si lakote ne smemo predstavljati preveč preprosto. In o tem nam bo govorila oddaja, ki jo je pripravil Lojze Štradjot.

V ročni stavnici ta čas postavljajo naslove, v klišarni pa izdelujejo klišee za ilustrirane strani. Ves ta material se steka v ročni stavnici, kjer ga lomijo po straneh. Dalje spremljamo proces v strojnici, kjer se tiskajo bele pole. Naposled smo v knjigoveznici: pole zlagajo, vežejo v snopiče, obrezujejo, obdajajo s platnicami in ovijajo z ovitki. In nova knjiga gre v svet.

Poleg tehnologije tiska skuša oddaja podati še nekatere obrobne

misli. Tako misel o ljubezni do dela, misel o posebnosti tiskarskega dela, ki nikdar ne more postati zgolj avtomatizirana industrija, marveč najbolj zahteven.

Oddaja bo dosegla svoj pravi namen, če se bo pedagog po njej odločil, da obišče katero naših tiskarn.

Višja stopnja:

19. novembra ob 14.05
21. novembra ob 8.55

PRI PRIJATELJIH V GVINEJI

Oddaja bo pripovedovala o prijateljski deželi Zahodne Afrike, kot jo je doživel novinar Boris Kuhar. Predstavila nam bo deželo, ki se je leta 1958 odločno uprla svojim francoskim gospodarjem in si priborila svobodo.

Ze sama beseda Gvineja nas spominja na stare popotnike in njihove pustolovščine. Ob obali današnjega Conacryja so pristajale prve ladje belih lovcev na sužnje. Gvineja, to je bilo pred 300 leti še splošno ime za Zahodno Afriko. Od tod so tudi izrazi kot npr. gvinejska kokoš, gvinejsko žito in trava ter gvinejsko zlato. To je bilo tako čisto, da so novce, ki so jih iz njega kovali, imenovali gvinejani. Samo ime pa izvira po razlagi afriških zgodovinarjev iz Gane, srednjeveškega sudanskega carstva, in pomeni »dežela črnih«. Ze Shakespeare je govoril, da je življenje v tem delu Afrike izpolnjeno z »zlatimi radostmi«. Francozi so imeli Gvinejo za »Južno riviero Afrike«. Evropski popotniki so ji pravili »Afriška Svica«. Ameri-

V oddaji je obravnavano tiskarstvo po postopku knjigotiska, ta postopek je razmeroma najpreglednejši in ga je lažje razložiti kot npr. litografijo. Postopek je opisan tako, kot je to v naših tiskarnah običajno, znano pa je, da naše tiskarne niso na zavidi-ljivi tehnični in organizacijski ravni.

čani pa še danes menijo, da je to najbogatejša dežela Afrike.

In prav o tem, o veliki prihodnosti, o neslutnem razvoju te dežele nam govori potopis. Pripoveduje pa tudi o veliki revščini in o zaostalosti, ki so jo francoski kolonialisti zapustili deželi. Tako lahko na določenem primeru spoznamo, kako so kolonialisti izkoriščali in zatirali afriške narode in kako si še danes prizadevajo, da bi jih znova vsaj ekonomsko zaslužili. Gvinejci pa se temu odločno upirajo in si — čeprav z mnogimi težavami — gradijo lastno industrijo, da bodo lahko tudi sami izkoriščali svoja bogata nahajališča železne rude, boksita in zlata. Pri tem jim nesebično pomagajo tudi naši strokovnjaki. Na gvinejskih šolah poučujejo naši profesorji. Na velikih novih gradbiščih je avtor potopisa srečal naše inženirje in tehnike. Tako govori oddaja tudi o pomoči in sodelovanju Jugoslavije s svobodnimi afriškimi deželami, z deželami velike prihodnosti.

Nižja stopnja:

22. novembra ob 14.05
23. novembra ob 8.55

UCITELJICA BREDA

Nekako v navado je že prišlo, da vključujemo v program radijske šole za najmlajše šolarje ob važnejših praznikih spominske oddaje. Po odmevih s terena taki radijski prispevki ilustrativno dopolnjujejo učne enote, hkrati pa so nekakšen uvod v poznejši zgodovinski pouk.

Letos, ko praznujemo 20-letnico II. zasedanja AVNOJ in hkrati rojstvo nove Jugoslavije, moremo seveda tem manj mimo te tradicije. Za spominsko oddajo smo pripravili adaptacijo najnovejše Bevkove mladinske povesti Učiteljica Breda. Kakor je knjižica prijetno branje za otroke, tako bo — upamo — tudi v dramatisirani obliki osvojila male poslušalce, čeprav mora pri takih in podobnih priredbah nujno odpasti marsikatera podrobnost.

Zgodba se dogaja po zlomu Italije, ko zasedejo tudi Primorsko nemške čete. Orešje je nekakšna zemlja brez gospodarja. V bližnjem Sopotju imajo postojanko Nemci, v Vrhu gospodarijo partizani. Z Italijani odide iz Orešja tudi italijanski učitelj, a šolarji ne jokajo niti za njim niti za šolo. Brž se pa sprizanjajo z njo, ko pride za učiteljico mlada aktivistka Breda. Posebno radi se uče partizanskih pesmi. Zapisujejo si jih v zvezke — označene s peterokrako rdečo zvezdo, skrbno jih skrivajo pred nepoklicanimi očmi, kadar pa pišejo vanje, si postavijo stražo.

Tudi tistega dne bi jih bil pri zapisovanju nove partizanske pesmi skorajda zalotili Nemci. Otroci so se v prvi čas razbegnili, učiteljica pa se ni več mogla umakniti srečanju z vodjo švabske patrola, ki so mu domačini pravili Kokodajs zavoljo njegovega nagnjenja do kokošje pečene. Po naključju pa je prišel zvezek z rdečo zvezdo vendarle Kokodajsu v roko. Mali Renato je ves goren za partizane, čeprav je njegov oče —

bo prišla celo v Orešje, če bo to potrebno.

V tem izbruhne v vasi ogenj — Nemci so zažgali hišo, kjer je učiteljica stanovala. Kmalu nato vidita Damjan in Zinka, da se Nemci umikajo. Pred kom? Bližajo se brvi. Damjan jih sprejme s strelji, Zinka navdušeno pomaga — podaja mu patrone. Kaj dolgo mlada borca seve ne bi mogla vzdržati; na srečo pa jima prilete na pomoč izpod Vrha mine, ki se druga za drugo raztreščijo prav blizu sovražnika. Nemci beže, iz gozda pa se vsuje v vas partizanska brigada, ki je na svojem pohodu namenoma krenila skozi Orešje, da bi zaščitila učiteljico in vaščane, če bi bilo potrebno. No, Nemci so že odnesli pete.

Sredi vasi se trka na prsi Bert — češ, da je pripeljal na pomoč celo brigado. Zinka mu seveda brž potoči, da je prvi streljal Damjan in da je celo ona pomagala. V tem pride Re-

Srednja stopnja:

26. novembra ob 8.55
27. novembra ob 14.05

HEROJI ŽIVJO IN UMIRAJO STOJE

Oddaja ima nenavaden, a zgovoren naslov. V njej bi se radi posvetili liku narodnega heroja, pri tem pa ne moremo iti mimo preteklosti naših narodov v minuli vojni. Zato se bomo v tej oddaji znova spomnili boja jugoslovanskih narodov za obstoj in za svobodo. Pri tem se bomo poglobljevali s tistimi ljudmi iz narodnosvobodilnih vrst, ki so z vzgledi svojega osebnega življenja, junaštva, požrtvovalnosti in organizatorskih sposobnosti postali in ostali vzor vsem borcem za svobodo. Po njih so se vzgledovali, kako se je treba boriti za ljudstvo in njegove ideale, kako je treba izpolnjevati svoje dolžnosti zavestno in do konca.

Najboljši med dobrimi borci, tisti, ki so ostali ponos nas vseh, so prejeli naziv narodnega heroja. Njihovih imen je čez 1300. Mnogi izmed njih so v boju padli, mnogi pa še žive. Na njihovo junaško življenje je ostal spomin, ki budi v nas globoko spoštovanje. Bili so v središču delavskega razreda in Komunistične partije in v središču boja za boljše

življenje. Sledi njihovih drznih in hrabrih dejanj ni mogoče izbrisati.

Da so nam svetel vzgled, je dokaz tudi v tem, da ima danes skoraj vsaka šola ime po borcu revolucije, po narodnem heroju. Po njih nosijo imena tudi kulturno-prosvetna društva, tovarne, domovi oddiha itd.

Izmed mnogih svetlih imen naše bližnje preteklosti smo poiskali imena tistih narodnih herojev, ki so to postali zaradi svojega mladostnega junaštva, samopremaganja, hrabrosti, iznajdljivosti in pripravljenosti za domovino in svobodo celo umreti.

Predstavili bomo najmlajšega jugoslovanskega heroja, Boška Buho, ki je umrl star komaj sedemnajst let in Fano Kočevsko-Cvetkovič, ki je naš najmlajši živi narodni heroj.

Junaštvo in dejanja teh dveh borcev nam bodo služili za najlepšo pripoved o nepremagljivosti našega človeka ter o tem, kako se je naš človek po vojni vrasel v nove zmage in postal neprecenljiva moč našega časa in naše domovine.

Višja stopnja:

26. novembra ob 14.05
28. novembra ob 8.55

PARTIZANSKA DRAMATIKA

Partizanska pesem je vzklija iz človeške stiske; zrasla je iz žalosti in se vračala v pogum. Podžigala je upor, prebijala se je skozi zasede, slavila zmage in tešila v porazih. Kakor že dolgo ne, se je spet rodila ljudska pesem. Najpreprostejši ljudje so zlagali pesmi, ki so jih prepevali borci v najtežjih ali najlepših urah. Tiskarn je bilo malo, pesmi so se širile od ust do ust, sprejemale so jih cele partizanske enote, sprejemalo ljudstvo: pesem je postala orožje. — S svojo izbrano besedo je znala navdušiti in tešiti v tistih kratkih trenutkih, ki so ostali človeku sredi borbe in preganjanja. Zato ni čudno, če je od vse umetnosti, besedne pa še posebej, pesem, poezija doživela v letih NOB največji razmah.

Proza je bila po vsem, kar od človeka zahteva: zbranosti, časa, miru za branje, tehnične možnosti za posredovanje ipd., veliko manj primerna.

Toda gledališče — z gledališčem je druga stvar! — Udarna, neposredna beseda z odra, glasen poziv k uporu, igra in protiigra, okupator proti partizanom, vse to so bile oko-

liščine, ki so povzdignile dramatiko hitro v izredno razširjen in priljubljen način posredovanja uporniške misli.

Seveda pa je tudi kot takšna služila potrebam borbe: razkrinkavala je okupatorja in njegove pomočnike, širila na najbolj udaren način vesti o zmagah partizanov in zaveznikov, pripravljala akcije, pozivala k mobilizaciji. Številni znani in neznani avtorji so pisali svoje skeče, kratke prizore, igre sproti — za partizanske mitinge; igralske skupine so jih med izvedbo pogosto dopolnjevale in prikojevale dnevnim dogodkom.

Vrednost teh del je zato bila pogosto samo trenutna; danes so po večini le še zgodovinski dokument. Ob pomembnih partizanskih obletnicah jih lahko sem ter tja slišite tudi v našem radiu, ko skušamo z njimi osvežiti spomin na tiste hude, a slavne dni.

Med številnimi besedili, ki so jih tiste dni pisali znani ter neznani pisci partizanske igre, bomo v tej šolski uri izbrali nekaj odlomkov in skušali vsaj od daleč dojeti, kakšna je bila njena podoba, njena beseda.

Organizirane šolske filmske predstave

V prejšnji številki Prosvetnega delavca je tov. Podgornikova razložila nekaj svojih ugotovitev o stanju filmske vzgoje na Slovenskem. Danes objavljamo nekoliko skrajšano poročilo tov. Arharja na letošnjem koprskem seminarju za filmsko vzgojo. Avtor razpravlja o svojih izkušnjah pri delu za filmsko vzgojo v preteklem šolskem letu.

Povedal bi rad samo nekaj malega iz svojih izkušenj, in sicer le o eni izmed oblik filmske vzgoje — o organiziranih šolskih ogledih filmov. Predstave (po enotni ceni seveda) smo imeli ponavadi tedaj, kadar so odpadle posamezne učne ure, ogledali pa so si jih vsi učenci. Ob vprašanih filmske vzgoje smo se zadržali med rednim poukom le včasih (s komentiranjem, domačo ali šolsko nalogo).

Ko še nismo imeli ustaljenega urnika, ker smo s poukom šele dobro začeli, sem se odločil, da bom obdelal za učence film »Hudičev učencec«, ki so ga prav tedaj predvajali v ptujskem kinu. Za prvo organizirano šolsko predstavo so se zvrstile še druge. Moje delo je dobivalo vse bolj naravno obliko, tako da je zadnja predstava v šolskem letu predstavljala povzetek celotnega dela, obenem pa je bila izhodišče za nadaljnje delo na tem področju v naslednjem šolskem letu.

Filmske predstave smo obiskovali enkrat mesečno; z upravnikom ptujskega kina sva izbirala

Iz ameriškega filma »Kleopatrina«: Elizabeth Taylor s košarico za kačo

KARDELJEVO »POTOVANJE SKOZI ČAS« V ESPERANTU

Znano je, da so bili esperantisti tudi v preteklosti v glavnem napredno usmerjeni in da je bil največji priliv v njihova društva iz delavskih vrst. Posebej velja to za slovenske in francoske esperantiste, med katerimi so bile večinoma najbolj pristne.

Ko je urednik ilustrirane otroške esperantske revije »Infanoj de la mondo« zvedel o vsebini Kardelejeve knjžice »Potovanje skozi čas«, je ponudil, da založba revije izda knjžico v esperantskem prevodu. Tudi francoski esperantisti so namreč sodili, da je knjžica pomembna pridobitev napredne vzgojne literature za mlado generacijo, literature, ki materialistično in dialektično osvjetljuje razvoj družbe in človeka. Strojovna sindikalna organizacija francoskih učiteljev in v njenem okviru tudi učiteljev esperantistov, je bila močna postojanka organiziranega delavskega gibanja, ki je sodelovala pri vseh borbenih akcijah francoskega proletariata in je preko esperantistov aktivno delovala tudi v mednarodnem antifasističnem gibanju. Francoski esperantisti pa so hoteli imeti ilustrirano izdajo »Potovanja skozi čas«, zato je bilo treba poskrbeti za to ilustratorja. To nalogo je prevzel Stevan Kumar, ki je bil najbolj ploden ilustrator partijske literature, predvsem seveda ilegalne. Rade volje je prevzel to nalogo in lotil se je zelo resno. Da bi dobil čim boljše ideje, je temeljito preštudiral poleg Kardelejevega »Potovanja skozi čas« še precejšen del ostale dostopne marksistične literature s podobno tematiko.

Sredi priprav za tiskanje knjžice v esperantu pa je Francijo napadla Nemčija in je tako prekrižala tudi ta načrt. Omenjeni francoski učitelj, urednik revije »Infanoj de la mondo«, je končal v nacističnem taborišču. Z njegovo smrtjo se je izgubila tudi sled za prevod in ilustracijami. Polzvedec Petra Zlatnerja, ki je francoskim esperantistom leta 1938 posredoval prevod in ilustracije, so ostale žal doslej brezuspešne. Čeprav je zelo malo možnosti, da je kaj ohranjenega, se akcija iskanja tega gradiva nadaljuje. Vsekakor bi bil velik uspeh, če bi to slovensko napredno vzgojno delo moglo po 25 letih vendarle iziti v esperantu.

Ivan Krefc

Literarne vzgoje, poklicno usmerjanje, deklamacije, govorne vaje, naloge, poslovno spise, obvezno čtivo, skrb za knjižnico, krožki, literarni list, proslave in gotovo še kaj. Opravljeno mora biti vse, znanje pa tolikšno, da je učenec sposoben nadaljevati pouk na srednji šoli, ki postavlja predenj svoje zahteve. Kako je to delo težko, kako človeka vleče v širino in mu ne pusti, da bi se poglabljal, ve tisti, ki v osnovni šoli dela. Zato moramo tem bolj paziti, da nam iz rok ne uide čas za potrebe leposlovne interpretacije, ker so prav te vodile literarnoestetške vzgoje. Včasih se zgodi, da se slavist v osnovni šoli ngjov pretežno le s slovnico, njegov kolega na srednji šoli pa jezikovni pouk pušča ob strani in se kvečjemu zgraža, kako zanikarno in nepopolno znanje so dijaki prinesli iz osnovne šole. Tak odnos do slovenskega jezika je nekoliko zamegljen in v obeh primerih škodljiv.

Veliko več ur bi v osnovni šoli morali posvečati interpretacijam in iskati vedno nove metode, kako bi v učencih prebujali estetska doživljanja. Usmerjati jih moramo v svet lepe knjžice in jih zakoreniniti v nji. Doseči bi morali, da bi postal mlad človek živo zainteresiran za kulturne vrednote in ne le njih površni odjemalec. Velik pomen ima pri tem prav interpretacija poezije. Po šolah je omejena večinoma le na primere, ki jih nudi to ali ono Berilo. To pa je pri oblikovanju smisla za poezijo premalo. Bogastvo slovenske umetne

pesmi je tako obsežno in tudi v zasebni knjižnici vsakega slavišta toliko zastopano, da bi lahko črpal iz nje. Pesem ima pred prozo, ki si jo iščemo izven Berila, še to prednost, da jo brez večje časovne zamude lahko v celoti napišemo na tablo, jo narokujemo v zvezke ali kaj podobnega. Učencem je potrebno posredovati več poezije, kot jo nudijo šolska berila. Vzbuditi jim moramo do nje nekaj globlje ljubezni. Zlasti podeželjske šole bi morale imeti v svoji knjižnici primerno število pesniških zbirk (tudi novejših), ker na vasi učence dostikrat knjige ne dobi druge razen v šoli. Dobra pesem ima v sebi vso emocionalno silo, ta pa kmalu najde v mladem človeku rodovitna tla. Literarnoestetška vzgoja bi morala biti v osnovni šoli zelo poglobljena. Tega nam v določeni obliki ne bo predpisoval noben učni načrt, tu moramo biti vsak po svoje iznajdljivi in vztrajni. Marsikaj, kar v Berilu manjka, bi mogli vsaj do neke mere nadomestiti s pesniško zbirko, z domoljubno liriko, z osebnopovedno pesmijo, s socialno poezijo. Uvajali bi učence v razumevanje sodobne pesniške metafrike, ustvarjali bi jim svet estetike in jih notranje bližili. Če našemu delu manjka pogloblitev, potem je gotovo najbolj škodljivo, če je prav literarnoestetška vzgoja ostala na površini.

Mlada človeka po notranje bogatimo, če začnemo zgodaj prebujati njegovo čustveno doživljanje. Tu slavist ne sme zamu-

zarjal na filmsko literaturo ipd. Dijaki so povečini disciplinirano spremljali te uvode.

Kljub določenim začetniškim pomanjkljivostim se mi vendarle zdi, da moje prizadevanje pri tem delu ni bilo zaman. Menim, da je bilo celo uspešno, in sicer predvsem zato, ker je pripravilo dijake razumsko in čustveno za neko širše in bolj poglobljeno delo. Seveda bi bil lahko uspeh večji, če ne bi bilo organizacijskih težav. Ure za vsako predstavo sem moral namreč izprostiti od posameznih predavateljev in tako ima človek nehoti občutek, da jim jemlje čas za njihov predmet. Idealno bi bilo, ko bi lahko bil program vezan na redni spored filmov, ali pa, da bi ga lahko dopolnili z novimi filmi. Prav tako težko je tudi pripravljati uvode za filme, ki si jih prej nistem mogel ogledati (saj vrtijo v Ptuj vsak film le po dva dni). Organizirane šolske predstave so žal odvisne tudi od števila gledalcev oziroma bolj rečeno — od ekonomskega faktorja.

Menim, da so skupne filmske predstave potrebne, čeprav nas pri takšni filmski vzgoji sprem-

ljajo težave in pomanjkljivosti. Uvod na magnetofonskem traku bi lahko prav dobro zamenjal poseben filmski list za vsako predstavo, ki bi sčasoma postal pravo filmsko glasilo. (Stroške zanj bi krile vsotopnice.)

Upam, da bom lahko v letošnjem šolskem letu še izpopolnil dosedani način dela s poglobljeno obliko filmsko izobraževalnega in vzgojnega dela — s filmskim klubom ali krožkom. Mislim, da ne bi bilo napak, ko bi tudi pri kakšni mladinski uri obravnavali npr. temo »vpliv filma na oblikovanje mladega človeka«.

Pri tej stvari moramo seveda pomisliti tudi na starše, med katerimi je precej razširjeno mnenje, da film kvari mladino. Prav zato smo sklenili, da se bomo na roditeljskem sestanku pomenili s starši, obenem pa jim bomo na ozkem traku predvajali tudi dober umetniški film. Skušali jim bomo pojasniti vlogo, ki jo ima film v današnjem času, ter jih pritegniti k sodelovanju. Ne smemo pozabiti, da bo filmska vzgoja uspešna šele tedaj, ko bosta zanj rekla svoj »da« šola in dom.

Ivo Arhar

»POTA MLADIH« — vsposbuda mladim

Mladinska knjiga je z zbirko »Pota mladih« pripomogla mladim piscem, da se literarno uveljavijo tudi izven revalnega tiska. Zbirka kot gledišča pota knjižnim prvencem in prav v tem se skriva bralečev dvovalentni odnos do »Potov mladih«. Z ene strani deluje zbirka zelo simpatično in vzpodbudno, Mladinska knjiga je pokazala razumevanje za knjižno izdajo nadarjenih piscev, po drugi strani pa, kot kaže praksa, ostajajo bralec nezaupljivi do prvencev in se raje držijo priznanih in znanih imen — včasih že malce preveč togo. Kakor koli že bodi, napak ni bilo, če bi »Pota mladih« obšil, prav gotovo so potrebna vsaj take pozornosti kot vsako drudo leposlovno delo, če ne še več. Vsako delo te zbirke odraža poglede piscev na življenje in problematiko — po navadi oziroma poanturino — že to nudi dovolj zanimivih momentov z etičnim in problematiko ozadjem, kot ga vidi mlad človek. In če najdemo v posameznem delu literarne kvalitete, postane literarni vstop v knjižni svet opravičljiv in funkcionalen.

Knjižni prvenec Breda Smolnikar »Otročki, življenje teče dalje« daje mozaično podobo iz družinskega okolja, kot ga vidi mlado, vitalno dekle. Zato se je Smolnikarjeva poslužila pripovedi v prvi osebi ter tako obarvala pripoved osebnostno-objektivno, dialog na spretno rabi kot dinamično izrazno sredstvo ter kot karakterizacijsko orodje. Simpatično je predvsem sproščeno, neposredno besedovanje, z iskro mladostne igrivosti in lahkotnosti. Drobne vsakdanjosti, drobne resnice, blag nenarejen humor s prizvokom prirodnega optimizma. Zal pa ostajajo podobe iz družinskega življenja brez globljega rezona. Kljub svojskosti dela nekaj manjka ter izkaja izmed umetnosti in njenih zvrsti — je Marcel Martin v štirinajstih poglavjih (v slovenskem prevodu) razgrnil problematiko in svojskosti filmskega izraza oziroma filmske govornice.

Martinu je izhodišče filmska slika, bolj niz filmskih slik, ki so funkcionalno povezane in estetsko ubrane. Tvevano pa je vnesel misel Jeana Epsteinova, češ da je »gibanje temeljna estetska (podč. pis.) lastnost filmskih slik«, saj vemo tako po izvoru filma kot po namenu, da ni nujno, da bi film že zavoljo tega sam po sebi vseboval estetske prvine. Verjetno pa gre za nesporazum, kajti kmalu zatem avtor zanika, da bi zgolj raznovrstne tehnike (široka platna, stereofonija ipd.) pripomogle k večji umetniški moči filma.

Velik delež pripisuje kameri kot aktivnemu zapisovalcu stvarnosti. Gibanje kamere sodobera pri izbiri, pri možnostih poudarjanja, detajljanja itd. filmskih sekvenc, zato je ta element bistveno vplival na velikost planov, na zorni kot kamere, torej na likovno strukturo, ki nedvomno vpliva na povednost posameznih sekvenc, dinamiko in še marsikaj. Seveda mora biti kamera zanesljiv instrument umetniškega prikazovanja, kar je Martin lepo prikazal na različnih primerih ter navedel kot zmožen poskus iz leta 1922 sovjetskega režiserja Dzige Vertova, ki je poskušal napraviti kamero »za bolj objektivno kot človeško oko«, ter je hotel opustiti vse igravce, dekor, snemalno knjigo itd. in snemati »sredi življenja«, brez posebnih priprav in idej.

Če so okrajšave razne vrste pri umetniškem filmu potrebne, potem ne smejo biti rezultat naprejem odmerjenega časa za predstavo, marveč umetniška nujna, da so kadri funkcionalno značilni, estetsko učinkoviti in da delujo okrajšava v prid splošne razumljivosti in umetniške učinkovitosti. Prehode od enega prizora do drugega (bolje kadra) pri dobrem filmu ne smemo zapaziti. Kadar se takih prehodov kasneje domislimo, jih sprejemamo kot estetsko in psihološko utemeljene.

Kakor književnost, tudi film pozna metafore in simbole. Čeprav Martin zavrača simbolistične filme, saj mu je film v bistvu umetnost realizma (široko pojmovano), pa ne zavrača simbolnega detajla ali metafore, ki je v sozvočju z resničnostjo izražene dogajanja. Zvočni pojavi (od govornice, glase in zvočnih efektov), so bistveno prispevale k estetski filmu in so soustvarjalno podprli idejo posameznega filma v harmonično zlitje slike, govornice in zvoka.

Montaža je osnova filmskega jezika in moramo razlikovati med montažo kot pripovedjo in med montažo kot izrazom. Montaža je neločljiva od tega, kar hoče režiser izraziti, kar nastopajoče osebe mislijo, kar želijo doživljati, kar smatramo za stiljevo posebnost: montaža je ustvarjalce ritma in posrednik ideje. Zato se Marcel Martin ob montaži nadrobneje pomudi ter z ilustrativnimi primeri in z analizo podpore svoje teze o montaži, saj lahko prenekateri film izven iz prazno, dolgovzveno, kljub dobri scenarijski in režijski osnovi — če montaža ne zadene bistva.

Berta Golob

svoj miselni ton. Kjer se ne približa deklarativnosti, daje prizadevno podoben sodobnega človeka z vsjo nezo življenjskih pojavov, iščeč v raznih predelih tujine profil človeka — ter svoj lastni odnos. Preprosti odmiki od niti pripovedi pa so delu bolj v škodo kot v prid. Nekateri krajši pasusi bremenijo povednost dela. Zdi se, da Izidorja Cankarja potopis oblikovno ni več osamljen pojav, o kakšnih drugih komparacijah pa bi bilo odveč govoriti. Grahove »Poti in stranpoti« imajo kljub intelektualizirajoči intonaciji v svojskosti potopisa solidno literarno osnovo. Lahko rečemo, da so »Poti in stranpoti« pišečeva projekcija kot refleks na srečanja in zapažanja na popotovanjih, torej enodimenzionalno delo in osebna, iskrena izpoved.

Zavedajoč se, da ima film svojo specifični jezik — pravzaprav kot vsaka izmed umetnosti in njenih zvrsti — je Marcel Martin v štirinajstih poglavjih (v slovenskem prevodu) razgrnil problematiko in svojskosti filmskega izraza oziroma filmske govornice.

Martinu je izhodišče filmska slika, bolj niz filmskih slik, ki so funkcionalno povezane in estetsko ubrane. Tvevano pa je vnesel misel Jeana Epsteinova, češ da je »gibanje temeljna estetska (podč. pis.) lastnost filmskih slik«, saj vemo tako po izvoru filma kot po namenu, da ni nujno, da bi film že zavoljo tega sam po sebi vseboval estetske prvine. Verjetno pa gre za nesporazum, kajti kmalu zatem avtor zanika, da bi zgolj raznovrstne tehnike (široka platna, stereofonija ipd.) pripomogle k večji umetniški moči filma.

Velik delež pripisuje kameri kot aktivnemu zapisovalcu stvarnosti. Gibanje kamere sodobera pri izbiri, pri možnostih poudarjanja, detajljanja itd. filmskih sekvenc, zato je ta element bistveno vplival na velikost planov, na zorni kot kamere, torej na likovno strukturo, ki nedvomno vpliva na povednost posameznih sekvenc, dinamiko in še marsikaj. Seveda mora biti kamera zanesljiv instrument umetniškega prikazovanja, kar je Martin lepo prikazal na različnih primerih ter navedel kot zmožen poskus iz leta 1922 sovjetskega režiserja Dzige Vertova, ki je poskušal napraviti kamero »za bolj objektivno kot človeško oko«, ter je hotel opustiti vse igravce, dekor, snemalno knjigo itd. in snemati »sredi življenja«, brez posebnih priprav in idej.

Če so okrajšave razne vrste pri umetniškem filmu potrebne, potem ne smejo biti rezultat naprejem odmerjenega časa za predstavo, marveč umetniška nujna, da so kadri funkcionalno značilni, estetsko učinkoviti in da delujo okrajšava v prid splošne razumljivosti in umetniške učinkovitosti. Prehode od enega prizora do drugega (bolje kadra) pri dobrem filmu ne smemo zapaziti. Kadar se takih prehodov kasneje domislimo, jih sprejemamo kot estetsko in psihološko utemeljene.

Kakor književnost, tudi film pozna metafore in simbole. Čeprav Martin zavrača simbolistične filme, saj mu je film v bistvu umetnost realizma (široko pojmovano), pa ne zavrača simbolnega detajla ali metafore, ki je v sozvočju z resničnostjo izražene dogajanja. Zvočni pojavi (od govornice, glase in zvočnih efektov), so bistveno prispevale k estetski filmu in so soustvarjalno podprli idejo posameznega filma v harmonično zlitje slike, govornice in zvoka.

Montaža je osnova filmskega jezika in moramo razlikovati med montažo kot pripovedjo in med montažo kot izrazom. Montaža je neločljiva od tega, kar hoče režiser izraziti, kar nastopajoče osebe mislijo, kar želijo doživljati, kar smatramo za stiljevo posebnost: montaža je ustvarjalce ritma in posrednik ideje. Zato se Marcel Martin ob montaži nadrobneje pomudi ter z ilustrativnimi primeri in z analizo podpore svoje teze o montaži, saj lahko prenekateri film izven iz prazno, dolgovzveno, kljub dobri scenarijski in režijski osnovi — če montaža ne zadene bistva.

Prevajalka Djurdjica Flere je ime-

V okviru letošnjega IV. dolenjskega kulturnega festivala so v Kostanjevici na Krki pripravili zanimivo retrospektivno razstavo del akademskega slikarja in kiparja — kostanjeviškega rojaka JOZETA GORJUPA. Umetnik je umrl leta 1932, star komaj petindvajset let. Bil je za svoja leta — študiral je v Zagrebu pri Meštroviću in nato na akademiji v Firencah — nenavadno plodovit, obenem pa tudi nenavadno nadarjen. Razstavo je pripravila Gorjupova galerija v Kostanjevici, odprl pa jo je akademik prof. dr. Stele, ki je v daljšem govoru orisal lik tega ustvarjalca. Razstava je za skupinske ogleda odprta še ves oktober

O elementih filmske estetike

Marcel Martin — »Filmski jezik« — MK 1963, zbirka Kozmos

Ko si je znani francoski cineast Marcel Martin izbral citat Clauda Roya — »Najkrajša pot od človeka k človeku je pot umetnosti« — za motto k svoji knjigi »Filmski jezik«, je imel v mislih sedmo umetnost, tej je z iskrenim prepričanjem in brez ugovora prisodil največjo popularnost. Še več, iz dolgoletnih izkušenj ob umetniških filmih je spoznal, da je film tisto sredstvo umetnosti, ki po svojih izraznih možnostih in po raznorodnih sestavinah lahko najbolj neposredno in najširše učinkuje.

Zavedajoč se, da ima film svojo specifični jezik — pravzaprav kot vsaka izmed umetnosti in njenih zvrsti — je Marcel Martin v štirinajstih poglavjih (v slovenskem prevodu) razgrnil problematiko in svojskosti filmskega izraza oziroma filmske govornice.

Martinu je izhodišče filmska slika, bolj niz filmskih slik, ki so funkcionalno povezane in estetsko ubrane. Tvevano pa je vnesel misel Jeana Epsteinova, češ da je »gibanje temeljna estetska (podč. pis.) lastnost filmskih slik«, saj vemo tako po izvoru filma kot po namenu, da ni nujno, da bi film že zavoljo tega sam po sebi vseboval estetske prvine. Verjetno pa gre za nesporazum, kajti kmalu zatem avtor zanika, da bi zgolj raznovrstne tehnike (široka platna, stereofonija ipd.) pripomogle k večji umetniški moči filma.

Velik delež pripisuje kameri kot aktivnemu zapisovalcu stvarnosti. Gibanje kamere sodobera pri izbiri, pri možnostih poudarjanja, detajljanja itd. filmskih sekvenc, zato je ta element bistveno vplival na velikost planov, na zorni kot kamere, torej na likovno strukturo, ki nedvomno vpliva na povednost posameznih sekvenc, dinamiko in še marsikaj. Seveda mora biti kamera zanesljiv instrument umetniškega prikazovanja, kar je Martin lepo prikazal na različnih primerih ter navedel kot zmožen poskus iz leta 1922 sovjetskega režiserja Dzige Vertova, ki je poskušal napraviti kamero »za bolj objektivno kot človeško oko«, ter je hotel opustiti vse igravce, dekor, snemalno knjigo itd. in snemati »sredi življenja«, brez posebnih priprav in idej.

Če so okrajšave razne vrste pri umetniškem filmu potrebne, potem ne smejo biti rezultat naprejem odmerjenega časa za predstavo, marveč umetniška nujna, da so kadri funkcionalno značilni, estetsko učinkoviti in da delujo okrajšava v prid splošne razumljivosti in umetniške učinkovitosti. Prehode od enega prizora do drugega (bolje kadra) pri dobrem filmu ne smemo zapaziti. Kadar se takih prehodov kasneje domislimo, jih sprejemamo kot estetsko in psihološko utemeljene.

Kakor književnost, tudi film pozna metafore in simbole. Čeprav Martin zavrača simbolistične filme, saj mu je film v bistvu umetnost realizma (široko pojmovano), pa ne zavrača simbolnega detajla ali metafore, ki je v sozvočju z resničnostjo izražene dogajanja. Zvočni pojavi (od govornice, glase in zvočnih efektov), so bistveno prispevale k estetski filmu in so soustvarjalno podprli idejo posameznega filma v harmonično zlitje slike, govornice in zvoka.

la težko nalogo pri prevodu, saj se je morala spoprijeti z zahtevnim strokovnim tekstom, s specifično terminologijo. Čeprav nismo naklonjeni okrajšavam in prirejenim prevodom, saj se je prevajalka ozirala na to, da je iz mnogovrstnih filmskih primerov, ki jih navaja Marcel Martin za francoske obiskovalce kina ali kinoteke, izluščila tisto, kar smo, oziroma še bomo videli na našem rednem programu ali v kinoteki. Prevod

ohranja zanimiv slog in intenziteto, ki je svojska filmskem esteti, kot je M. Martin. Kljub polni vrednosti »Filmskega jezika« — o tem pričajo številni prevodi in ponatisi — pa za dobro knjigo svojo pravo vrednost tedaj, ko poznamo poglavitne filme. »Le Longage cinematographique« se povsem izogne zgodovinskemu podajanju filmske umetnosti; prav tu se je Martin izognil mnogim nevarnostim, ki bi bile v škodo obravnavani filmski estetiki. Igor Gedrih

Učbenik slovenskega jezika za izseljence in tujce

Slovenska izseljenska matica v Ljubljani je izdala učbenik slovenskega jezika, namenjen predvsem izseljencem, v štirih jezikih (v nemščini, angleščini, francosčini in španščini). Knjiga, ki je bila pač potrebna, je vzbudila veliko zanimanja ne le med izseljenci in zamejskimi Slovence, ampak tudi doma, saj je to danes edini učbenik slovenskega jezika za tujce in prav gotovo pomembno pionirsko delo.

Osnovni teksti so za vse štiri jezike docela enaki. Tudi metodično in v slovnicih pogledu je učbenik za vse štiri jezike enako grajen. Je enovita, trdna zgradba, čeprav je zaradi pomanjkanja prostora morala marsikaj manj pomembnega opustiti. Brez dvoma bo lahko dobro opravljalo svojo nalogo vsaj pri onih, ki ne žajo znanje.

Kljub pozitivnim lastnostim učbenika pa je le treba dodati nekaj kritičnih pripomb, že zato, ker bo gleda na zanimanje med našimi izseljenci in rojaki v zamejstvu prav gotovo kmalu sledila nova izdaja tega učbenika ali drug podobnih učbenikov.

Predvsem je treba poudariti, da je na splošno za začetnika učbenik pretežek. To mi je izjavilo tudi več rojakov iz inozemstva. Res so pogovori v tekstih prav primerni in lepo izbrani, toda treba bi bilo tudi paziti, vsaj v začetku, na besedni zaklad, ki bi se moral počasi stopnjevati in siriti. V učbeniku pa avtor poseže tako rekoč v sredino življenja, ne da bi besedni zaklad kakorkoli izbral in skrbno omejil, vsaj v začetku, na tisti minimum, ki je začetniku potreben, če naj ga učbenik brez težav privede do obvladavanja osnov slovenskega jezika.

Kar se tiče same snovi tekstov, bi morda kazalo dodati še nekatera poglavja: planinstvo (ki je med Slovenci močno razširjeno), bolje bi bilo treba prikazati razvoj Ljubljane in njene lepote, tudi druge pokrajinske lepote Slovenije (in Jugoslavije) bi kazalo bolj poudariti, morda bi bilo prav v enem od tekstov podati kratek geografski opis Slovenije in Jugoslavije — pogledno samo, kako je v tem pogledu lepo urejen Maugerjev francoski učbenik za tujce, in pomislimo, da je naš učbenik namenjen predvsem rojakom v zamejstvu in po svetu ter je zato prav, da jim učbenik čim boljše in popolnejše prikaže domovino. Nekateri teksti bi se nasprotno dali skrajšati (npr. tisti o Planici, ker ta v letni dobi, ki je učbeniku podlaga, niti ni aktualna). Dalje bi bilo dobro dodati tu in tam kak krajši tekst v pripovedni obliki, seveda po snovi čim bliže vsakdanjemu življenju, ker je učbenik pač praktičen. To bi bilo potrebno že zato, ker je učbenik namenjen predvsem samoukom, pa je zato nekoliko pretirano, če kar na začetku zahtevati: »Poskusite obnoviti vsebino pogovora!« Iz prakse vemo, kako težko je začetniku pripovedovati vsebino nekega pogo-

Dušan Cop

Fizikalno tehnični krožki v letošnji akciji »LETO TEHNIČNE KULTURE MLADIH«

»Bliskovit napredek znanosti in tehnike poraja velike spremembe v duhovnem in materialnem življenju človeka. Tudi Jugoslavija se uvršča med dežele, kjer se znanost in tehnika organsko povezujeva v izgradnji dežele. Naša domovina postaja industrijsko razvita dežela, ki izkorišča naravna bogastva in energetske vire...« (Iz programa akcije JPI.)

Razvoj tehnike temelji na znanstvenem proučevanju vrste naravoslovnih ved in njenih specializiranih področij. Uspešnost proučevanja je odvisna od množice skrbnih opazovanj in poskusov. Uspehi tehnike so odvisni predvsem od uspešnosti fizikalnih raziskav in poznavanja fizikalnih zakonitosti. V Sloveniji deluje samostojno ali v okviru klubov mladih tehnikov 600 fizikalno-tehničnih krožkov in v te je vključenih nad 15.000 pionirjev in mladine. Pri delu teh krožkov je mnogokrat vprašanje: kako pripraviti ustrezno poskusno napravo, ki bo mladim fizikom, ne le pri potoku, ampak tudi v krožku razjasnila določen fizikalni pojem. Odgovor ni tako enostaven, kajti zamisli in predlogov je več. Nedvomno bo seznan virov zamisli, ki jih navajamo, najbolj izpovedal širino možnosti, kaj pripraviti in kje poiskati ustrezen načrt za razne naprave.

SEZNAM IN VIRI

a) Mehanika trdnih teles, tekočin in plinov

1. Komplet trdnih teles iz raznih snovi za laboratorijske vaje (pripravite sami, po možnosti naj bodo geometrijska telesa: kocka, kvader, piramida, valj, stožec in krogla)

2. Arhimedov zakon (Kubiček II. d/24)

3. Svinčnica (Kubiček I. d/7)

4. Libela (revija ZIT 56/13-263, ABC tehnike 58/7-33, Kubiček I. d/7)

5. Daljinomer (revija ZIT 56/23-436)

6. Vizir (Mlade ruke 40/17-8)

7. Teodolit (revija ABC tehnika 58/6-11)

9. Tehnica (revija ZIT 57/9-200, Kubiček I. d/23 in II. d/53)

10. Poštna tehnika (Kubiček I. d/25, TIM 3/62-67)

11. Laboratorijska tehnika (revija ABC tehnika 62/1-335, Tehniško vaspitanje 60/1-31, ZIT 54/10-173, Kubiček I. d/21)

12. Decimalna tehnika (revija ABC tehnika 58/12-23, 59/2-50 in 63/3-388)

13. Dinamometer (ABC tehnika 58/7-213, Kubiček II. d/36)

14. Barometer (revija ZIT 55/3-62, ABC tehnika 60/3-82, Igra in delo EMKA 1960)

15. Barograf (Mlade ruke 34/17-4)

16. Manometer (ABC tehnika 59/2-56 in 61/8-250, Mlade ruke 35/17-5, 36/17-6 in 37/17-7, Kubiček I. d/9 in 13)

17. Aerodinamični tunel s tehnicno in kompletom teles za demonstriranje (ABC tehnika 59/4-111)

18. Vetrokaz (Mlade ruke 43/17-9, ABC tehnika 59/6-185)

19. Vetromer ali anemometer (revija ABC tehnika 61/3-82 in 61/1-26, Mlade ruke 43/17-9)

20. Vodomer (Kubiček I. d/11)

21. Naprava za prikaz gibanja teles v tekočinskih tokovih (ABC tehnika 60/2-46)

22. Vezne posode

23. Vodomet (Kubiček II. d/16)

24. Maketa vodovoda

25. Maketa vodnega jezua

26. Kartezijev plavač (ABC tehnika 61/10-282, TIM 62/2)

27. Vodnjak na vreteno (ABC tehnika 20/12-340)

28. Vodna kolesa (revija ZIT 57/13-289 kombinirano s črpalko, brizgalko)

29. Vodna turbina (revija TIM 62/1, ABC tehnika 59/3, model peltovne)

30. Strmina (Kubiček II. d/28 in 59)

31. Skripčevje vseh vrst (Kubiček I. del 27-35, ABC tehnika 60/6-8)

32. Ročičje, vseh vrst (revija ZIT 62/1-102, ABC tehnika 62/2-362)

33. Pantograf (ABC tehnika 59/1-10)

34. Diferencialno predčrtežje (ABC tehnika 61/6-164 in 61/7-212)

35. Segnerjevo kolo (revija ZIT 54/4-67, TIM 62/2, Tehniško vaspitanje 60/1-32, Kubiček I. d/15)

36. Honograf za opis gibanja teles

37. Naprava za prikaz turbolentnega gibanja

38. Naprava za prikaz Bernullijevega zakona

39. Heronova bučka (Kubiček I. d/15)

40. Gedeova črpalka (Mlade ruke 39/21-2)

41. Črpalka (ABC tehnika 58/3-7)

42. Tlačilna črpalka (revija ZIT 57/12-273 in 61/6-164)

43. Centrifuga (ABC tehnika 58/2-II, Kubiček II. d/40, 43 in 45)

44. Naprave za dokaz pritiskov tekočin na stene posode (Kubiček II. d/12)

45. Naprava za prikaz upogiba in zvaja

46. Vrtavka (Fizika za sve, slike 43, 44, 45 na straneh 39-40)

47. Dvigalo (revija TIM 62/1, Tehniško vaspitanje 60/1-31)

48. Miln na veter (revija ZIT 55/12-227, ABC tehnika 60/5-143)

49. Raketa (revija ZIT 61/22-502, ABC tehnika 59/4-105, 59/1-178 in 59/12-345)

50. Projektil (ABC tehnika 60/2-50)

51. Podmornica (revija ZIT 62/10-215, ABC tehnika 60/8-247, 59/3-66 in 59/6-175, z načrtom v prilogi)

55. Reaktivni topič (ABC tehnika 58/8-3)

53. Model kosilnice (ABC tehnika 59/11-319)

b) Topleta in molekularni pojavi

54. Naprave za prikaz širjenja toplote v trdnih telesih, tekočinah in plinih (ABC tehnika 62/6-492 in 59/2-34, Kubiček II. d/60, 62, 64)

55. Mala toplotna turbina (TIM 5/63-116)

56. Termični relej (revija ABC tehnika 58/12-22)

57. Termostat (revija ZIT 54/4-66)

58. Regulator temperature z bimetalom (ABC tehnika 62/2-365)

59. Kalorimeter za laboratorijske vaje

60. Ladja na parni reakcijski pogon (revija ZIT 59/2-47, TIM 3/62-62)

61. Transistori termometer (revija ZIT 60/17-352)

62. Parni stroj (revija ZIT 52/10-290, 353 in 59/19-408, ABC tehnika 59/10-314, 60/5-142 in 62/5-466, TIM 5/63-119)

63. Maketa parne turbine

64. Parna turbina (revija ZIT 53/2, ABC tehnika 61/9-276 in 62/2-36, Mladi tehničar I./15, Kubiček I. d/47)

65. Maketa dvotaktnega motorja (ABC tehnika 60/9-264)

66. Maketa štiristaktnega motorja (ABC tehnika 60/10-308)

67. Avtomobilček na diessel-pogon (ABC tehnika 60/2-52)

68. Čoln za diessel-pogon (ABC tehnika 60/6-175)

69. Higroskop ali vlagomer (Revija ZIT 60/10-208, 56/4-78, 56/6-108 in 52/5-152, ABC tehnika 58/4-25 in 61/1-20, Kubiček I. d/43)

70. Plinski rezervoar (ABC tehnika 59/1-11)

71. Prikaz konvencije toplota zraka (Kubiček III. d/12)

72. Naprava za proučitev površinskih napetosti vodne gladine

73. Sončna peč (ABC tehnika 60/3-83)

c) Nihanje, valovanje in zvok

74. Aksvelovo nihalo

75. Nihalo (ABC tehnika 60/9-272, Tehniško vaspitanje 60/1-32, Kubiček II. d/46 in 49)

76. Priprave za prikaz nihanja in valovanja

77. Kinematski model za demonstriranje enakomernega valovanja

70. Naprava za demonstriranje hladnih figur

79. Naprava za demonstriranje nastanka in širjenja valov (ABC tehnika 61/2-53)

80. Naprava za valovno interferenco

81. Multivibrator (ABC tehnika 62/6-484)

82. Naprava za proučevanje odboja valov od ravnih, konkavnih in konveksnih zrcal

83. Metronom (ABC tehnika 60/8-230)

84. Kolut z lečo za prikaz oscilacije

85. Oscilograf (revija ZIT 56/12-243 in 54/18-323)

86. Naprava za opis zvoka

87. Hronograf (Konec prihodnjič)

Opozorilo poverjenikom mladinskega tiska!

Prva številka revije »PIONIR« je v celoti razprodana. Ker še vedno prihajajo naročila, prosi založba vse poverjenike, da nemudoma vrnejo vse neprodane izvode. Poslali jih bomo novim naročnikom.

Obenem naprošamo poverjenike, da naročnikom pojasnijo nastalo situacijo. Prvo številko revije »PIONIR« ponatiskujemo in jo bomo razposlali takoj, ko bo v tiskarni gotova.

Založba sporoča, da bo naročnikom Andersenovih pravljic razpošiljala knjige med 15. in 20. oktobrom.

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

Prodajni oddelek založbe LJUBLJANA, TITOVA 3

Nagradno žrebanje »PIONIRJA«

Revija PIONIR pripravlja za mesec december veliko nagradno žrebanje. 3 kolektivne in 552 posameznih nagrad je pripravljenih za tiste šole, ki bodo imele sorazmerno s številom učencev največ naročnikov za Pionirja, in pa za tiste naročnike, ki bodo naročili vsaj 10 prihodnjih števil revije. Kolektivne nagrade so: potovanje 39 naročnikov in enega prosvetnega delavca-poverjenika za dva dni na Tržaško in v Benetke; radijski aparat z gramofonom in kolekcija plošč ter mreža in žoga za odhoko. Individualne nagrade pa so: 30 parov smuč, 50 kompletov perjanic, 100 žog in 372 knjig.

Skupno 555 nagrad! Naročite se na revijo Pionir!

CANKARJEVA ZALOŽBA

vabi na naročbo rednih

KNJIŽNIH ZBIRK za leto 1964

SVETOVNI ROMAN

Aleksis Kivi: SEDEM BRATOV
Van Ši Čung: LEPE GOSPE Z BOGATEGA DVORA
Štefan Žeromski: PRAH IN PEPEL I.
Štefan Žeromski: PRAH IN PEPEL II.

Vse štiri knjige bodo imele okrog 2050 strani. Letna naročnina zbirke, vezane v polplatno, znaša 7200 din, vezane v platno 7800 din, vezane v polusnje 8700 din.

SODOBNI ROMAN

Michele Prisco: ZGLEDNA GOSPA
Juan Goytisolo: PRAZNOVANJE DRUGIH
Jean Giono: HUZAR NA STREHI
Mira Miheličeva: MAVRICA NAD MESTOM

Vse štiri knjige bodo imele okrog 1480 strani. Letna naročnina zbirke, vezane v polplatno, znaša 6300 din, vezane v platno 6900 din, vezane v polusnje 7800 din.

BIOS

Gérard Walter: KARTAGINA IN NJEN KONEC
Hesketh Pearson: ŽIVLJENJE OSCARJA WILDA
Herbert Wendt: LJUBEZENSKO ŽIVLJENJE ŽIVALI
Roland Penrose: PICASSO

Vse štiri knjige bodo imele okrog 1650 strani. Letna naročnina zbirke, vezane v polplatno, znaša 5400 din, vezane v platno 6000 din, vezane v polusnje 6900 din.

MOZAIK

Axel Munthe: SAN MICHELE
Bernhard in Michael Grzimek: SERENGETI NE SME UMRETI
Frank Slaughter: PRIMARIJ dr. CARTER
Jordan Leov: MAK
Lion Feuchtwanger: LAŽNI NERON
Stratis Myrivilis: SIRENA Z LESBOSA

Vseh šest knjig bo imelo nad 2200 strani. Izhajale bodo vsak drugi mesec. Letna naročnina zbirke, vezane v polplatno znaša 7800 din, vezane v platno 8400 din.

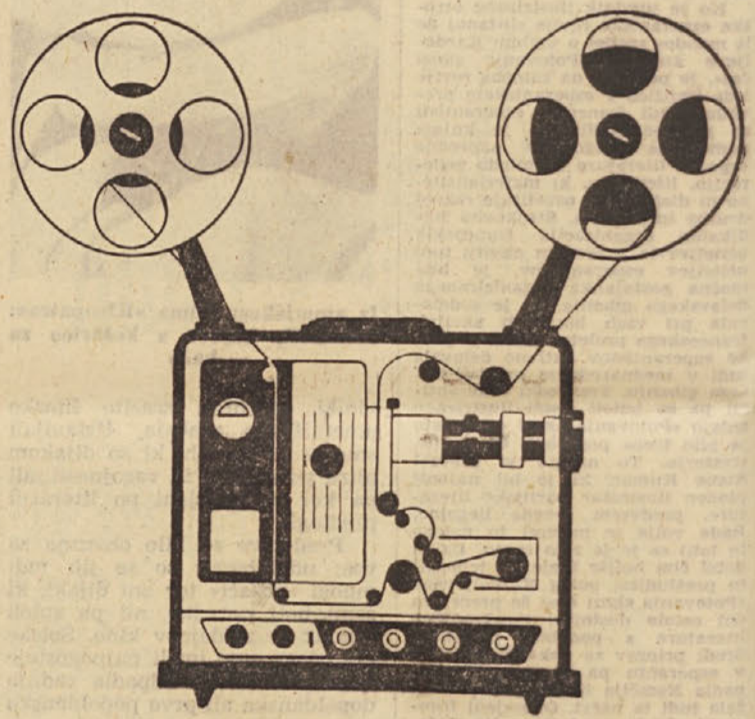
Posebna ugodnost za naročnike: Možnost plačila v dvanajstih zaporednih mesečnih obrokih. Naročila sprejemajo vse knjigarne, zastopniki založbe in CANKARJEVA ZALOŽBA, Ljubljana, Kopitarjeva 2/II.

Vsem šolam in prosvetnim delavcem PREPOTREBNI PRIROČNIKI

- GUSTAV ŠILIH: Očrt občje didaktike 1300 din
- Dr. VLADIMIR SCHMIDT: Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem, I. del 2200 din
- ZIVKO KOSTIČ: Med matematiko in igro 860 din
- VILKO IN ZLATA KUNST: Oprema in učila v obvezni šoli 1280 din
- BEZDANOV-POTKONJAK: Prispevek k metodiki tehniške vzgoje 1200 din
- MAKARENKO: Knjiga za starše 830 din

Knjige dobite v vseh knjigarnah ali pa jih naročite naravnost pri

DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE LJUBLJANA, MESTNI TRG 26

Nepogrešljiv učni pripomoček za vsako šolo, za vsako učno ustanovo predstavlja pri uporabi modernih pedagoških metod

ISKRA KINOPROJEKTOR K06

K06 JE OZKOTRAČNI PROJEKTOR ZA PROJICIRANJE 16 mm FILMA

NJEGOVE ODLIKE SO:

POENOSTAVLJENA ZUNANJA OBLIKA — PORTABEL, MOŽNOST PROJICIRANJA FILMOV Z MAGNETSKIM IN TONSKIM ZAPISOM, PROJEKCIJA V OBICAJNI IN CINEMASCOPE TEHNIKI, MOŽNOST KOMENTIRANJA S POMOČJO GRAMOFONA, MAGNETOFONA ALI MIKROFONA, KER IMA KINOPROJEKTOR K06 VGRAJENE VSE POTREBNE PRIKLJUČKE

VSE INFORMACIJE IN PRODAJA: »ISKRA« KRANJ — PRODAJNO SERVISNA ORGANIZACIJA: LJUBLJANA, KOTNIKOVA 6

»PROSVETNI DELAVEC«

Izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SR Slovenije — Izhaja štiriinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva 33-722, int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1 — Telefon uprave 22-284 — Poštni predal 355-VII — Letna naročnina 400 din, za šole in druge ustanove 700 din — Stev. tek. rač. št. 600-14/608-16 — Tiska CZP »Ljudska pravica«.